

Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Ústav bohemistických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Srovnání českých a finských verbálních časů v paralelním korpusu

Contrastive analysis of Czech and Finnish tense in parallel corpus

Vedoucí diplomové práce:

Prof. PhDr. František Čermák DrSc.

Zpracovala:

Sanni Noronkoski

Obor: čeština pro cizince

Praha 2010

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které uvádím v příložené bibliografii

V Helsinkách 6.8.2010

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu diplomové práce Prof. PhDr. Františkovi Čermákovi za podporu a cenné připomínky. Dále bych chtěla poděkovat PhDr. Lence Fárové za konzultace. Též chci poděkovat Ramimu Kurthovi za technickou i psychickou podporu.

Obsah

Úvod

1. Teoretický rámec

- 1.1 Korpusová lingvistika a Český národní korpus
- 1.2 Zdroje, materiál a metodologie
- 1.3 Lingvistický úvod, povaha obou jazyků
  - 1.3.1 Fonetika a výslovnost
  - 1.3.2 Morfologie
  - 1.3.3 Syntax
  - 1.3.4 Slovesa
  - 1.3.5 Terminologie
  - 1.3.6 Prézens
  - 1.3.7 Imperfektum/Préteritum
  - 1.3.8 Perfektum
  - 1.3.9 Plusquamperfektum
  - 1.3.10 Futurum
  - 1.3.11 Vid
  - 1.3.12 Kondicionál
  - 1.3.13 Participiální a infinitivní konstrukce

2 Analýza korpusových dat

- 2.1 Průběh zpracování korpusových dat v pohledu česko-finském
  - 2.1.1 Infinitiv v češtině
  - 2.1.2 Imperativ v češtině
  - 2.1.3 Jiná konstrukce v češtině a ve finštině
  - 2.1.4 Prézens – prézens
  - 2.1.5 Préteritum – imperfektum

2.1.5.1 Präteritum – imperfektum, jiné sloveso

2.1.6 Fj: Infinitivní konstrukce

2.1.7 Präteritum – plusquamperfektum

2.1.8 Præzens – plusquamperfektum

2.1.9 Präteritum – participiální konstrukce

2.1.10 Präteritum - perfektum

2.1.11 Præzens - perfektum

2.1.12 Ekvivalent zcela chybí

2.1.13 Præzens - imperfektum

2.1.14 Kondicionál přítomný - præzens

2.1.15 Kondicionál přítomný – kondicionál præzentní

2.1.16 Kondicionál přítomný – kondicionál perfektní

2.1.17 Kontext je malý nebo ukáže nesprávný úsek

2.1.18 Výskyt nesprávného slovesa

2.1.19 Chyba v překladu

2.1.20 Præzens - kondicionál perfektní

2.1.21 Präteritum - præzens

2.1.22 Präteritum - kondicionál præzentní

2.1.23 Kondicionál minulý - kondicionál perfektní

2.1.24 Kondicionál minulý - kondicionál perfektní

2.1.25 Kondicionál přítomný - præteritum

2.1.26 Præzens - kondicionál perfektní

2.1.27 Zvláštní

2.1.28 Ustálené

2.1.29 Sporné

2.2 Jazykový kontext českých ekvivalentů finského perfekta a plusquamperfekta

2.3 Vliv původního jazyka korpusových materiálů

3. Závěr

Yhteenveto

Přílohy

Seznam zkratk

Seznam tabulek

Literatura

Úvod

Cílem této práce je srovnávat metodami korpusové lingvistiky systémy slovesných časů v češtině a ve finštině, zejména z hlediska překladu. Tato otázka mě zajímá především z pohledu překladatele, tedy praktického, ale abychom mohli vytvářet nějaké obecné zákonitosti této problematiky, budeme samozřejmě muset vycházet z teorie. Proto je třeba udělat obecný srovnávací obraz vzájemného vztahu slovesných systémů těchto dvou jazyků. Ten pak bude porovnán s výsledky získanými pomocí korpusu. V analytické části této práce se zaměříme na 20 vybraných českých sloves, jejich výskyty v česko-finském paralelním korpusu (projekt InterCorp), jejich finské ekvivalenty, jazykové okolnosti a kontexty těchto sloves. Předmětem zkoumání jsou hlavní tendence v překládání slovesných časů z jednoho jazyka do druhého, zejména v případech, kdy se slovesné časy používané v těchto jazycích ve značné míře liší. Tyto rozdíly se pokusím představit a vysvětlit na základě gramatiky. Zajímavá je také otázka, do jaké míry je na základě paralelního korpusu možno vytvářet obecné zákonitosti.

Pokud je mi známo, podobná práce o této problematice neexistuje. Diplomové práce o lingvistických vztazích češtiny a finštiny s metodami korpusové lingvistiky napsali předemnou už alespoň dva studenti Ústavu lingvistiky a ugrofinistiky (Marie Čermáková, 2005 a Milan Souček, 2008), ti se však zabývali jinými otázkami.

První kapitola obsahuje teoretická východiska a popisuje metodologii a užívaný korpusový program. Obsahuje lingvistický úvod, ve kterém se pokusím stručně popsat povahu finského jazyka ve srovnání s češtinou. Podrobněji se zaměřím na slovesné časy obou jazyků a pokusím se o vysvětlení jejich vzájemných vztahů.

Všeobecně se dá říci, že verbální časy v češtině a ve finštině jsou velmi rozdílné. Čeština má tři časy, zatímco finština čtyři. České verbální časy jsou préteritum, prézens a futurum, finské jsou plusquamperfektum, perfektum, imperfektum a prézens. Nejviditelnějším rozdílem na těchto seznamech je na první pohled důraz, který finština klade na vyjádření minulého času, zatímco futurum zcela chybí. Další problematickou otázkou, na kterou je nutné brát zřetel, je kategorie slovesného vidu, kterou finština zná v o něco užším smyslu než čeština, v níž tato kategorie je součástí slovesného systému.

Jako tématický celek je celý systém slovesných časů příliš rozsáhlý. Z toho důvodu jsem se ve své práci rozhodla soustředit na celkový obraz formální ekvivalence slovesných časů těchto dvou jazyků. Pozornost je kladena především na časy minulé, zatímco futurum bylo při zpracování korpusových dat zcela vynecháno.

Druhá kapitola je věnována vlastní analýze získaných korpusových dat a také v ní demonstruji průběh jejich zpracování. Obsahuje podkapitoly, ve kterých postupně uvádím všechny slovesné časy a jejich ekvivalenty ve druhém jazyce. Finsko-český pohled je z praktických důvodů (InterCorp nemá funkci zadání lemmu pro finštinu) o něco užší.

Ve druhé části analýzy jsem bližší zkoumala dva vybrané minulé slovesné časy. Třetí část analýzy uvádí výsledky zkoumání vlivu původního jazyka korpusových materiálů na překlad slovesných časů.

Třetí kapitola tvoří závěr

1 Teoretický rámec

1.1 Korpusová lingvistika a Český národní korpus

Korpusová lingvistika je poměrně mladá část lingvistiky, která zkoumá jazyk prostřednictvím korpusů různého typu. Je to velice účinný nástroj ke studování jazyka jak z teoretického tak z pragmatického hlediska, který v sobě má obrovský potenciál. Jako mladá disciplína je však závislá na vývoji korpusových metod, které jsou stále v živém rozvoji. Základem celé korpusové lingvistiky jsou reálné a konkrétní texty či soubory těchto textů. Z toho vyplývá, že určité jazykové jevy v ní mohou ještě zcela chybět. Korpusy však stále rostou, metody k jejich zkoumání se vyvíjejí a materiálů přibývá. Dnešní korpusy jsou většinou reprezentativní a pocházejí z různých literárních žánrů. Existují i korpusy mluveného jazyka, které umožňují jeho zkoumání způsobem, jež je z hlediska jazykovědy zcela nový. Nabízí ke studiu autentický, mluvený materiál, a spolu s psanými texty tvoří historicky nesrovnatelný zdroj pro zkoumání živého jazyka. Vytváření korpusů z mluveného slova je však mnohem pracnější než z psaného, kvůli čemuž jich je také méně. Dnešní korpusy nabízejí obrovské množství materiálů a dat a korpusová lingvistika je se svými výzkumnými metodami výkonným nástrojem pro zkoumání jazyka z úplně nových východisek. Místo paradigmatického třídění izolovaných faktů je poprvé v historii možné zkoumat jazykové jevy ve svém přirozeném kontextu (Čermák, 2006, str. 9). Díky

počítačovým programům je tuto práci možné vykonávat natolik systematicky, že by to dříve bylo zcela nepředstavitelné. Rovnováha mezi teoretickým a praktickým studiem jazyka je lepší než v době předkorpusové, kdy z praktických důvodů jednostranně dominovalo to první. Díky korpusové lingvistice je celkový obraz jazyka hlubší než kdy předtím. Značně také pomáhá, mimo jiné, aplikativním disciplínám, např. lexikografii a překladu.

Také tato práce je pokusem o takový výzkum; pomocí korpusových dat se objektivně snažím získat informace k vytvoření určitého zobecnění dané problematiky.

Pod pojmem korpus si lze představit různé věci. Může to být třeba pouhý souhrn textů bez jakýchkoli metodologických nástrojů k jejich studování. Český národní korpus (ČNK) se ale nemá za co stydět. Svou kvalitou a rozsahem může konkurovat mnoha národním korpusům světovým a patří mezi nejlepší v Evropě, což je o to cennější, že čeština patří k takzvaným malým jazykům. ČNK, který spolupracuje s řadou institucí, byl založen v roce 1994. Nabízí korpusy jak mluvené a psané, tak i synchronní a diachronní. Slibně se rozvíjejícím odvětvím korpusové lingvistiky, nepostradatelnou i pro tuto práci, jsou paralelní korpusy. Paralelní korpusy jsou vytvořeny z překladových textů a základním principem jejich použití je formální ekvivalence dvou (nebo i více) jazyků (Čermák, 2006, str. 11).

Projekt ČNK Intercorp obsahuje paralelní korpusy většiny jazyků, které jsou vyučovány na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, vždy ve srovnání s češtinou. Paralelní korpusy jsou unikátním zdrojem např. pro výuku cizích jazyků, překladatele a lexikografické i studentské práce. InterCorp slouží k jazykovému výzkumu a je zcela akademickým a nekomerčním projektem. Česko-finský paralelní korpus ani zdaleka nepatří k těm největším, avšak stále roste a jde o první veřejně přístupný česko-finský korpus, čímž je velice významný.

1.2 Zdroje, materiál a metodologie

Jako hlavní zdroj jsem pro svou práci používala Český národní korpus (ČNK), který je přístupný na internetu na webových stránkách Ústavu českého národního korpusu (<http://ucnk.ff.cuni.cz/>). Metodologií této práce byl tedy korpusový přístup. Pod střechou ČNK se nachází také projekt paralelních korpusů Intercorp, který je pro tuto práci nepostradatelný, obsahuje totiž poměrně rozsáhlou sbírku česko-finských paralelních textů. Z nich jsem v této diplomové práci vycházela. Projekt Intercorp tím, že umožňuje zkoumat vybrané jazykové jevy paralelně, poskytuje velice účinný nástroj ke srovnávací práci. Momentálně se v něm nachází celkem 11 textů, ze kterých devět je původně českých nebo finských. Abych se vyhnula potencionálním nejasnostem, ke kterým by mohlo dojít kvůli třetímu, zprostředkovávajícímu, jazyku, zkoumám texty, které nejsou původem české nebo finské, jako vlastní skupinu. Výchozí jazyk je velice důležitý a zajímavý z hlediska jeho vlivu na překlad. Důležité je si také uvědomit, že jde o texty beletristické, jiné žánry psaného textu tu nejsou vůbec reprezentovány. To má vliv na frekvenci různých kombinací formálních ekvivalentů verbálních časů. Česko-finský paralelní korpus obsahuje 510948 českých a 455000 finských slov.

Dalšími důležitými zdroji pro tuto práci jsou pochopitelně gramatiky obou jazyků. Jako základ pro českou gramatiku jsem si vybrala dílo Příruční mluvnice češtiny (NLN – Nakladatelství Lidové noviny, Brno 1995) (PMČ). U finštiny budu vycházet z gramatiky Iso suomen kielioppi (2004), která je přístupná také na internetu na adrese (<http://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php>) (VISK). Též jsem se seznámila s několika diplomovými pracemi studentů Ústavu lingvistiky a ugrofinistiky (ÚLUG) a Ústavu anglického jazyka a didaktiky (ÚAJD), které mi poskytly vzor pro strukturální vzhled práce. K tomu jsem pracovala s česko-finskými učebnicemi.

Jako základ, ze kterého vychází celá analytická část této práce, jsem si vybrala 20 českých sloves. Jde o slovesa, která jsou v česko-finském paralelním korpusu nejfrekventovanější. Našla jsem je pomocí programu MonoConc, který umožňuje taková data získat. Mimo zkoumání jsem ponechala sloveso *být*, které patrně sice má nejvyšší počet výskytů, avšak používá se v obou jazycích také jako pomocné sloveso a není tedy pro tento účel nejvhodnější. Dále jsem vynechala slovesa modální (mít, moci, muset, chtít), které také mají vysokou frekvenci výskytů, ale tvořily by zvláštní skupinu.

Pro svou analýzu jsem vybrala těchto 20 sloves: říci – sanoa, jít – mennä, vědět – tietää, stát (se) – seisoa/tulla joksikin/tapahtua, vidět – nähdä, dát (si, se) – antaa, začít – aloittaa/alkaa, říkat – sanoa, zeptat se – kysyä, přijít – tulla/saapua, myslet/myslit – ajatella, dělat – tehdä, dostat (se) – saada/päästä jonnekin, slyšet – kuulla, udělat – tehdä/suorittaa, najít – löytää, sedět – istua, vrátit (se) – palauttaa, palata, zůstat – jäädä a čekat – odottaa.

1.3 Lingvistický úvod

Čeština a finština jsou velmi rozdílné jazyky. Jako většina evropských jazyků patří čeština do indoevropské jazykové rodiny (2,8 - 3,1 miliardy rodilých mluvčích). Zato finština, spolu s maďarštinou, estonštinou a několika dalšími malými jazyky, tvoří rodinu uralských jazyků (24 milionů rodilých mluvčích). Tyto rodiny se dále dělí na skupiny podle původu a bližší příbuznosti. Český jazyk patří do skupiny slovanských jazyků a finský jazyk do skupiny ugrofinských jazyků. Dá se říct, že kořeny těchto dvou jazyků jsou od sebe velmi vzdálené. I kdybychom uvažovali některé lexikální výpůjčky z ruštiny, též slovanského jazyka, do finštiny, mají tyto jazyky velmi málo společného.

Než se dostaneme k těžišti této práce, ke shodám a rozdílům systémů slovesných časů češtiny a finštiny, je nutné se seznámit s povahami obou jazyků. Proto chci následující část věnovat stručnému přiblížení finského jazyka a srovnání určitých jeho prvků s češtinou.

1.3.1 Fonetika a výslovnost

Foneticky je finština podobná češtině. Přízvuk je v obou těchto jazycích na první slabice slova, a kromě malých výjimek se písmena vyslovují stejně. V abecedách jsou ale rozdíly. Finština má, jako velice vokalický jazyk, osm vokálů (a, e, i, o, u, y, ä, ö), kdežto čeština jich má foneticky pět (a, e, i/y, o, u). Diftongy se ve finštině vyskytují zcela běžně; je jich 18 oproti českému jednomu. Běžné jsou také kombinace tří vokálů za sebou. Ve finštině platí také vokálová harmonie, což znamená, že v jednom slovu (kromě složenin) se mohou vyskytovat buď jen vokály zadní a, o, u, nebo přední ä, ö, y. Vokály e a i jsou neutrální a mohou se vyskytovat kdekoli. Zdvojené vokály jsou ve finštině také velmi běžné a odpovídají českým dlouhým vokálům tvořeným pomocí čárky. Čeština je oproti tomu bohatší na konsonanty. Finština zcela postrádá sykavky š, č, ž, hlásku ch, palatalizované d', t', ň a samozřejmě českou specialitu ř. Pro finštinu jsou však typické zdvojené konsonanty, které se také vyslovují dlouze, jako jakási krátká odmlka mezi slabikami. Dodržovat toto pravidlo ve výslovnosti je velmi důležité, aby nedocházelo k nedorozuměním.

Příklad: KUKA – kdo, KUKKA – květina

1.3.2 Morfologie

Stejně jako ostatní ugrofinské jazyky, patří finština typologicky mezi aglutinační jazyky. Obsahuje však také rysy flektivnosti, příkladem toho jsou změny kmenových souhlásek při skloňování a časování vůbec. Hlavním typologickým znakem češtiny je právě flexe (skloňování, časování), pomocí které je schopna vyjadřovat větnou syntax. Pro aglutinační

jazyky jsou typické afixy (předpony, přípony a vpony), které určují gramatický význam. Každý afix nese vždy jen jeden význam a tyto afixy se spojují s kořenem slova. Z toho vyplývá, že slova mohou být velmi dlouhá a vyjadřovat věci, na které např. čeština potřebuje více slov.

Například:

Český ekvivalent finského slova *TALOISSAMMEKINKO?* by zněl *TAKÉ V NAŠICH DOMECH?* Skládá se takto:

TALO	- „dům“
-I-	- příznak plurálu
-SSA-	- odpovídá české předložce „v“
-MME-	- posesivní přípona „náš“
-KIN-	- přípona nese (má?) význam „také“
-KO	- přípona označuje otázku ano-ne (umožňuje také použití klesající intonace, i když jde o otázku)

Finská slova jsou tedy často delší než jejich české ekvivalenty. Hraje v tom roli i fakt, že ve finštině jsou velice běžné složeniny, což je také důvodem k tomu, že paralelní korpus obsahuje méně finských slov než českých. Finský způsob spojování slov se může zdát poněkud podivný. Čeština používá jiné prostředky; genitivní nebo adjektivní struktury, posesivní genitiv a jiné. Několik příkladů:

ÄITIENPÄIVÄ (äiti – matka, päivä - den) – den matek

SUKLAAKAUPPA (suklaa – čokoláda, kauppa - obchod) – obchod s čokoládou

OMAKOTITALO (oma – vlastní, koti – domov, talo - dům) – rodinný domek

OMAKOTITALOISSAMMEKINKO? – také v našich rodinných domcích?

Kromě slovesného rodu aktivum-pasivum nezná finština, na rozdíl od češtiny, rody (a tím pádem ani životnost). Dokonce i osobní zájmeno ve třetí osobě sg. HÄN je stejné pro „on“, „ona“ a „ono“.

. Finština má 15 pádů, ale absence gramatických rodů značně ulehčuje finský systém skloňování, který je společný pro podstatná jména, přídavná jména, zájmena i číslovky. Systém pádů se značně liší od systému českého, ve kterém důležitou roli hrají rody a mluvnické vzory. Ve finštině takové pevné vzory, které by se Finové učili nazpaměť, nejsou. Existují však různé typy skloňování. Finština má jen málo předložek, mnohem častěji však používá záložky. Funkci českých předložek odpovídají finské pádové přípony.

1.3.3 Syntax

Pro slovosled platí u obou jazyků stejné základní pravidlo: je volný, ne však libovolný. Volný slovosled je u obou jazyků výsledkem rozvinutého systému skloňování a časování, který umožňuje přesné vyjádření vztahů mezi větnými členy. Běžný slovosled jak pro češtinu, tak pro finštinu je *subjekt – predikát – objekt*.

1.3.4 Slovesa

Věc, která nás z hlediska této práce nejvíce zajímá, jsou slovesa. Jak čeština tak i finština slovesa časuje, ve způsobu časování jsou však rozdíly. České časování slouží k vyjádření osoby, čísla, času, způsobu, třídy, vzoru, vidu a rodu, ve finštině kategorie vzoru, vidu a rodu zcela chybějí. Oba jazyky jsou schopné vyjádřit minulost, přítomnost a budoucnost. Prostředky k jejich vyjádření jsou však odlišné. Shody ve verbálních systémech těchto dvou jazyků nejsou na první pohled zřejmé. Z vlastní zkušenosti vím, že když se Češi a Finové učí své jazyky navzájem, je otázka slovesných časů a vidů na pochopení jednou z nejobtížnějších.

Slovesné časy vyjadřují, jaký vztah má časový bod příslušného děje k momentu jeho oznámení. Tyto vztahy mohou být jednoduché nebo složité a různé jazyky používají různé prostředky k jejich vyjádření.

Věc, která je hlavně ve slovanských jazycích velmi vyvinutá a která úzce souvisí se slovesnými časy, je vid čili aspekt. Vid ovšem není slovesný čas a nevyjadřuje vnější časové vztahy, nýbrž dokonavost či nedokonavost děje. Důraz klade na vnitřní záležitosti děje.

Na základní úrovni od sebe finský systém slovesných časů rozděluje čas, který uplynul (imperfektum), a čas, který ještě neuplynul (prézens). Složené slovesné časy - perfektum a plusquamperfektum - jsou ve finštině tvořeny pomocí pomocného slovesa *být* (finsky - *olla*).

Základní slovesné časy jsou ve finštině tedy prézens, imperfektum (préteritum, viz 1.3.5), perfektum a plusquamperfektum. Navíc se někdy uvádí jiné složené tvary *liittopreesens* a *liittoimperfekti*, to jsou však spíše tvary archaické a např. gramatika VISK je vůbec neřadí mezi slovesné časy. Dnešní čeština má tři slovesné časy: préteritum, prézens a futurum. Na rozdíl od finštiny je kategorie vidu pevnou součástí celkového slovesného systému.

Všechny vzorové věty v této práci jsou, není-li zmíněno jinak, z česko-finského paralelního korpusu.

VISK (§ 1524) uvádí poměrně jednoduchou grafickou pomůcku k vyjádření slovesných časů a jejich vzájemných vztahů.

Moment události (MU), o kterém je řeč, je možné zobrazit na horizontální časové linii:

-----MU----->

Dalším prvkem je moment oznámení (MOz). Důležitý je vztah mezi těmito dvěma prvky. Např. minulou událost bychom mohli zobrazit takto:

<i>Vyšel jsem</i> na ulici . <i>Menin</i> kadulle .
---

vyšel jsem

-----MU-----MOz----->

a budoucí událost takto:

„ <i>Budu</i> na tebe <i>čekat</i> každý den	" <i>Odotan</i> sinua täällä joka päivä .
--	---

budu čekat

-----MOz-----MU----->

Třetí prvek tvoří moment odkazu (MOd). Tím se myslí takový časový bod, který blíže určuje MÚ. Když je událost zakotvena do nějakého časového bodu, je možné na tuto událost pohlížet právě z hlediska MOd. MOd se často vyjadřuje pomocí příslovesných určení času, např. takto:

„ Včera <i>jsme</i> vám <i>dali</i> ten fixační prášek	- <i>Saitte eilen</i> sitä kiinnitysainetta .
---	---

včera

-----MOd-----

-----MU-----MOz----->

jsme vám dali

Tato grafická pomůcka ale nenechává místo pro vyjádření vidu.

Např.

Rellonen jich <i>přečetl</i> patnáct , plukovník	Rellonen <i>luki</i> viisitoista kirjettä , eversti kävi läpi
dvacet .	kaksikymmentä .

-----MU-----MOz----->

1.3.5 Terminologie

Vzhledem k rozdílným soustavám slovesných časů v češtině a ve finštině, je vhodné si ujasnit některá terminologická východiska. Jde především o pojmy slovesného vidu a pojmy verbální odvozené z latinského *perfect*.

PMČ uvádí, že "slovesným videm (aspektem) rozumíme ten fakt, že česká slovesa existují ve dvou (až třech) podobách, které mají stejný lexikální význam, ale odlišují se od sebe vztahem k zavrženosti (ukončenosti) děje." Uvádí také, že u některých sloves lze vyjadřovat i násobenost (iteravost). Slovesa nedokonavá (imperfektivní) mají volný vztah k ukončenosti děje, mají obecnější platnost než slovesa dokonavá a umožňují členění děje. Dokonavá (perfektivní) slovesa oproti tomu vyjadřují omezenost trvání děje. "Více než o časovou ukončenost děje jde o kompletnost, celistvost děje, kdy je děj hotov, cíle bylo dosaženo a nemělo smysl dále pokračovat".

Finská gramatika přibližuje danou problematiku z poněkud odlišného pohledu. VISK (§ 1498) definuje aspekt takto: "Aspektem se rozumí prostředky k vyjádření trvání, probíhání a omezenosti situace, které se vyskytují na různých úrovních větné konstrukce. Větným aspektem se rozumí úhel pohledu na vnitřní časovou konstrukci situace, kterou věta vyjadřuje: situace může být vyjádřena jako uzavřený celek, tj. jako omezená (perfektivní), např. *Ompelin napin housuihin* - Zašil jsem knoflík do kalhot, *Lapset juoksivat junaan* - Děti běžely do vlaku, *Kirja putosi lattialle* - Kniha spadla na podlahu, anebo jako nedokončená nebo zdůrazňující nějaké fáze, čili neomezená (imperfektivní), např. *Ompelin nappia housuihin* - Šil jsem knoflík do kalhot, *Lapset juoksivat junassa* - Děti běžely ve vlaku."

Jak z těchto definic vidíme, v zásadě se aspektem rozumí v obou jazycích totéž, omezenost či neomezenost děje. Zatímco v češtině jsou prostředky pro vyjádření takového rozdílu součástí slovesného systému (vidové dvojice), u finštiny je třeba věc nahlížet v širším větném kontextu, a sice proto, že samotná slovesa nejsou většinou schopna tento rozdíl vyjádřit (vidové dvojice chybí) a prostředky k vyjádření jsou jiné.

Minulý čas jednoduchý se ve finštině tradičně nazývá imperfektum. Původní latinský termín *imperfect* však odkazuje na nedokončenost děje. Finské imperfektum na nedokončenost děje neodkazuje a v tomto smyslu může pojmenování být matoucí. Někdy se místo imperfektum používá název préteritum, který by možná odpovídal funkci minulého času jednoduchého ve finštině lépe. V této práci budu však používat termín imperfektum, jelikož je to ustálený pojem. Český minulý čas jednoduchý nazývám v této práci préteritum.

Perfektem se ve finštině nazývá slovesný čas vyjadřující předpřítomnost děje. Původ slova je z latinského *perfect*, které odkazuje na dokončenost děje. Finský termín perfektem však na dokončenost přímo neodkazuje, a je třeba tento pojem přísně odlišit od pojmu perfektivnosti, který odkazuje na dokonavost (dokončenost) slovesa.

1.3.6 Prézens

Podle VISK (§ 1528) odpovídá popisu přítomnému tempus současnosti jen v některých případech. Základní pravidlo je, že pokud z kontextu nemůžeme vyvodit něco jiného, vyjadřuje finský prézens děj v čase, který ještě neuplynul. Sděluje, že se něco stává teď (v momentu oznámení), nebo že jde o nějakou neměnnou pravdu či trvajícím stav. Stejně jako jiné jazyky, které formálně nemají futurum, používá finština prézens i k vyjádření budoucnosti. Klíčovou roli má kontext. Různými adverbiálními nebo jinými výrazy v textu je možné děj umístit do přítomnosti, budoucnosti nebo minulosti. Ve finštině je také možné odlišit budoucí čas od přítomného pomocí pádů. Partitivní tvar objektu vyjadřuje, že jde o

přítomnost (děj může být durativní čili trvajícím), zatímco děj, který má tzv. totální objekt (v nominativním, genitivním nebo akuzativním tvaru), odkazuje na budoucnost. Ani to však neplatí vždy a také tu hraje roli kontext. Tyto rozdíly v pádech úzce souvisí také s videm: partitivní tvar je neohraničený (nedokonavý), zatímco užívání totálního objektu odkazuje na dokonavost (dokončenost) děje.

VISK uvádí následující příklad (§ 1544):

Tähän rakennetaan katosta. – Tady se staví přístřešek. Fj: Partitivní obj. – nedok.

-----MU----- →

-----MOz----- →

Tähän rakennetaan katos. – Tady se bude stavět přístřešek. Fj: totální obj. – dok.

-----MOz-----MU----- →

Pro neznalce finštiny se rozdíl těžko vysvětluje; v českém překladu rozdíl ve vidu není, stejně tak nemá čeština partitivní pád. Rozdílný význam je vyjádřen rozdílností tvarů prezens – futurum. Významově je obsah vět v obou jazycích stejný.

Základní funkce prezentu je v českém jazyce stejná jako ve finštině: vyjádření děje probíhajícího v současnosti či trvajícím stavu.

Ted' čeká , že najdeš , co hledáš . “	Nyt hän odottaa , että sinä löydät sen mitä etsit . ”
--	--

-----MOd-----   ted'

-----MOz----- →   (ted')

-----MU----- →   čeká

Pokud v kontextu najdeme nějaký časový údaj, je možné prezentem odkazovat i na budoucnost.

” Bohužel , ” omlouval se zkroušeně , ”	» » Valitettavasti » , hän pyyteli anteeksi pahoitellen , »
mám zítra dlouhou službu , <i>budu se vracet</i>	<i>minulla on huomenna pitkä päivystys , palaan vasta</i>
až kolem sedmé .	seitsemän tienoilla

-----MOd-----	zítra
-----MOz-----→	
-----MU-----→	mám, budu se vracet

Oproti finštině však české přezens vyjadřuje méně často budoucnost. Je to dáno tím, že čeština má pro její vyjádření jiné prostředky. Čeština také rozlišuje mezi přezentem aktuálním a neaktuálním. Tato kategorie souvisí s kategorií vidu; přezentem aktuálním lze odpovědět na otázku „Co právě teď dělá?“ (spí), zatímco přezentem neaktuálním, který se tvoří ze sloves nedokonavých a vyjadřuje násobenost (iterativnost), na tuto otázku odpovědět nelze (spává).

Oba jazyky znají a používají tzv. přezens historický neboli dramatický, kterým lze vyjádřit i minulé události.

V následujícím příkladu (vyprávění snu) je historický přezens použit jen u finského ekvivalentu:

Oproti finštině však české přezens vyjadřuje méně často budoucnost. Je to dáno tím, že čeština má více prostředků pro její vyjadřování. Čeština dělá také rozdíl mezi přezentem aktuálním a neaktuálním. Tato kategorie souvisí s kategorií vidu; přezentem aktuálním lze odpovědět na otázku „Co právě teď dělá?“ (spí), zatímco přezentem neaktuálním, který se tvoří ze sloves nedokonavých a vyjadřuje násobenost (iterativnost), na tuto otázku odpovědět nelze (spává).

Oba jazyky znají a používají tzv. prézentu historického neboli dramatického, se kterým lze vyjádřit i minulé události.

V následujícím příkladu (vyprávění snu) je historický prézens použit jen u finského ekvivalentu:

„A u těch egyptských pyramid , “ řekl pomalu , " Egyptin pyramideilla " , poika lausui sanat hitaasti aby mu dobře rozuměla , „ mi to dítě **řeklo (prét.)** jotta nainen ymmärtäisi , " lapsi **sanoo (préz)** : „Když sem přijdeš , najdeš tu zakopaný poklad . ' minulle : ' Jos tulet tänne , löydät täältä kätketyn A jakmile mi chtělo ukázat přesné místo , tak aarten . ' Ja juuri kun hän aikoo näyttää tarkan jsem se probudil . paikan , herään .

1.3.7 Imperfektum/Préteritum

Finské imperfektum odkazuje na určitou událost v minulosti. Implikuje, že děj, o kterém je řeč, je ukončen do momentu oznámení (ne však vždy). Moment odkazu v minulosti je většinou určen podle kontextu a tím vznikne dojem temporálnosti. Jde o událost, která se stala v blízké minulosti, nebo o událost, která je z nějakého důvodu pozoruhodná, zajímavá nebo z hlediska celkového obrazu důležitá. Přesnější informaci nám poskytnou lexikální prostředky (např. v roce 1968, včera, tehdy), pomocí kterých je děj možné zasadit do přesného časového rámce.

Ten den na mě proto Muž doby *čekal* v kavárně Siksi Ajanmies *odotti* minua **sinä päivänä** turhaan Institutu zbytečně . instituutin kahviossa .

-----MOd-----→ ten den
 -----MOz-----→
 -----MU-----→ čekal

Příznakově může imperfektum odkazovat na děj v čase, který ještě neuplynul (naopak finský prézens je bezpříznakový: *juokse-e – běží, vasta-a - odpoví*). Imperfektum se tvoří s –i nebo –si na konci slovesa (*juoks-i – běžel/a, vasta-si – odpověděl/a*). Na rozdíl od češtiny nevyžaduje užívání pomocného slovesa *být*.

PMČ uvádí české préteritum jako čas vyjadřující děj, který se odehrál před okamžikem promluvy. Vyjadřuje také jmenný rod činitele (který ve finštině chybí) a gramatické číslo. Stejně jako v přítomném čase tu lze také rozlišit préteritum aktuální a neaktuální (aktuální – běhal, neaktuální – běhával).

Santiago to dělával v dětství a znovu teď uslyšel Poika *oli tehnyt usein* lapsena niin ja kuullut meren šum moře . kohinan .

Ve finštině je násobenost často vyjádřena lexikálními prostředky: *usein – často*.

Dnešní čeština využívá jen jednoho minulého času, zatímco finština jich má tři. Vztahy mezi těmito časy nejsou vždy jednoznačné. České préteritum se tvoří pomocí příčestí I-ového a používá se v drtivé většině případů jako ekvivalent pro všechny finské minulé slovesné časy.

Násobenost je ve finštině často vyjádřena lexikálními prostředky: *usein – často*.

Dnešní čeština využívá jen jednoho minulého času, zatímco finština má tři. Vztahy mezi těmito časy nejsou vždy jednoznačné. Český préteritum se tvoří pomocí příčestí I-ového a používá se v drtivé většině případů jako ekvivalent pro všechny finské minulé slovesné časy.

1.3.8 Perfektum

Perfektum, čili čas předpřítomný, se ve finštině používá k vyjádření faktu, že se něco stalo před momentem oznámení. Skoro vždy má nějaký vztah k přítomnosti a často se vyskytuje společně s prezentem. Zejména tehdy, když hlavní vyprávění probíhá v prezentu.

<i>Děje (préz.) se to v průjezdech , dokonce i na schodech , viděla jsem (prét.) to , a hlavně slyšela .</i>	<i>Sitä tapahtuu (préz.) porttikongeissa ja jopa rapuissa , minä olen nähnyt (perf.) ja varsinkin kuullut .</i>
--	---

Stejně jako plusquamperfektum, se perfektum často používá ve vedlejších větách. Ve finštině je pomocí perfekta také možné odkazovat na budoucnost, většinou pomocí lexikálních prostředků.

<i>A když se z toho všeho do zítřka nevyspím ...</i>	<i>Ja jollei tämä kaikki ole huomenna mennyt unen mukana pois ...</i>
--	---

Perfektum spolu s plusquamperfektem patří mezi relativní slovesné časy. Důležitý je u perfekta vztah mezi momentem události a momentem odkazu. Moment odkazu nastává později než moment události.

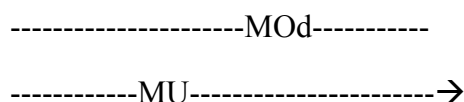
-----MOd-----
-----MU----->

Vztah mezi imperfektem a perfektem můžeme zkoumat z hlediska časové určitosti či neurčitosti. VISK uvádí (§ 1538), že perfektum slouží k méně temporálnímu vyjádření. V imperfektu je hovořící osoba jakoby očitým svědkem minulého děje, jehož součástí je

moment, na který odkazuje. V perfektu hovořící pohlíží na minulý děj (buď ukončený nebo stále trvající) z hlediska současného momentu. Skutečnost, že pomocné sloveso *být* je v perfektu v přítomném tvaru, navozuje dojem časové neurčitosti a odkazuje na to, že obsah události je významný a relevantní z hlediska momentu oznámení, ať už je děj ukončen či nikoli. V tomto smyslu bychom perfektem částečně mohli považovat i za slovesný čas neuplynulého času.

Perfektem spolu s plusquamperfektem patří mezi relativní slovesné časy.

Důležitý je u perfekta vztah mezi momentem události a momentem odkazu. Moment odkazu nastává později než moment události.

Vztah mezi imperfektem a perfektem můžeme zkoumat z hlediska časové určitosti či neurčitosti. VISK uvádí (§ 1538), že perfektem slouží k méně temporálnímu vyjádření. V imperfektu je hovořící osoba jakoby očitým svědkem minulého děje, jehož součástí je moment, na který odkazuje. V perfektu hovořící pohlíží na minulý děj (buď ukončený nebo stále trvající) z hlediska současného momentu. Skutečnost, že pomocné sloveso *být* je v perfektu v přítomném tvaru, navozuje dojem časové neurčitosti a odkazuje na to, že obsah události je významný a relevantní z hlediska momentu oznámení, ať už je děj ukončen či nikoli. V tomto smyslu bychom perfektem částečně mohli považovat i za slovesný čas neuplynulého času.

<p>Kyllikki <i>si to nemyslí</i> a naopak hádku <i>rozvine</i> (vyprávění probíhá v prez.) generalizováním , co dalšího jsem v životě <i>udělal</i> (prét.) napůl nebo špatně .</p>	<p>Kyllikki <i>ei usko</i> vaan laajentaa (hlavní vyprávění v prez.) riidan yleiskeskusteluksi siitä , mitä muuta <i>olen elämässäni jättänyt kesken</i> tai <i>tehnyt</i> (informace z minulosti s relevancí na momentu oznámení: perf.) huonosti .</p>
---	---

Perfektem se vyjadřuje spíše současný stav, zatímco imperfektum se spíše používá k vyjádření minulého děje. Můžeme tedy říci, že perfektem je slovesný čas indikativní (oznamovací), zatímco imperfektum svou narativní povahou patří do dynamického vyprávění. .

Někdo jim <i>řekl (prét.)</i> , že mají být takoví a takoví , a oni se snaží takovými být a do smrti se sami o sobě nedovědí , kdo byli a kdo.	Joku <i>on sanonut (perf.)</i> heille että heidän pitää olla sellaisia ja sellaisia , ja he yrittävät olla juuri sellaisia , ja ikinä he eivät edes itse tiedä keitä he olivat ja keitä he ovat jsou
--	--

Z předchozího příkladu jasně vidíme vliv děje (řekl – on sanonut, perfektem) na přítomnost; někdo jim něco řekl, a z toho důvodu se oni chovají určitým způsobem. Nahradíme-li finské perfektem imperfektem, věta zní sice přirozeně, avšak ztrácí se část jejího smyslu, tj. relevance z hlediska přítomnosti a neurčitost děje.

Vliv na to, jak chápeme relevanci daného slovesa pro přítomnost, mají různé kontextuální faktory, aspektuální stav situace a příslovesné určení času ve větě.

Další rozdíl mezi imperfektem a perfektem je v tom, jaká příslovečná určení času se k ním vztahují (VISK § 1539). Podstatná je zde i míra časové určitosti. Příslovečná určení času vázající se k imperfektu (např. eilen - včera, kuukausi sitten - před měsícem, kello 7 – v sedm hodin) jsou většinou konkrétnější a přesnější než u perfekta (joskus - někdy, toistaiseksi - zatím, tiistaista asti - od úterka). Perfektem klade důraz na to, že minulý děj potrvá do přítomnosti nebo k ní má nějaký vztah. Toto pravidlo však neplatí vždy. Pokud jde o událost, která se stala v blízké minulosti, je možné perfektem vázat i k adverbialům časově přesně určeným.

Perfektem trvání (VISK § 1537) se vyjadřuje děj, který začal v minulém čase. Konec děje je však otevřený a tím vznikne dojem trvání děje v momentu oznámení. V takovém případě

zobrazuje perfektum minulý i současný stav. Délka trvání děje je často vyjádřena příslovečným určením času

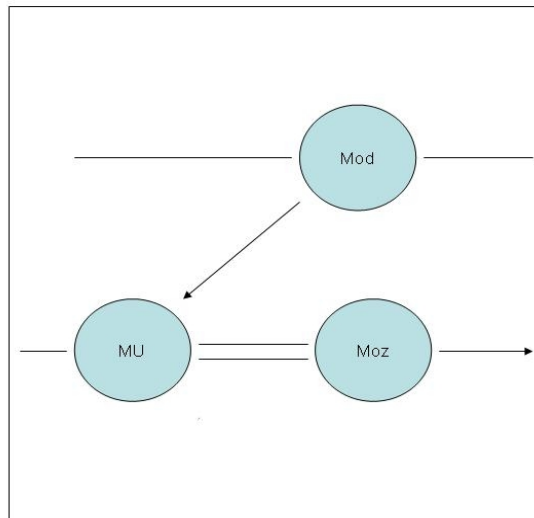
Poslední dva roky strávil muž všechna odpoledne na pološnilém dřevěném žebříku a pokoušel se zabránit tomu , aby se budova knihovny definitivně zborčila , o tom teď vypráví , střídavě se směje a kleje .

Mies on viimeiset kaksi vuotta seisonut iltapäivisin puoliksi lahonneilla tikapuilla yrittämässä estää kirjastotalon lopullista romahtamista , niin hän kertoo , nauraa kiroten .

avšak nevyžaduje ho:

Jedinou ideologií zůstalo levně nakoupit , draze prodat .

Ainoaksi ideologiaksi on jäänyt halvalla ostaminen , kalliilla myyminen .

strávil (stráví do teď)

zůstalo (a zůstává)

Při vyjadřování minulého děje trvajícího do přítomnosti používá čeština, kromě préterita, často prezentu. Příklad z běžného jazyka:

Jak dlouho tady jsi? – Kuinka kauan olet ollut täällä? čj: prézens – fj: perfektum

Jak dlouho tady budeš? – Kuinka kauan olet täällä? čj: futurum – fj: prézens

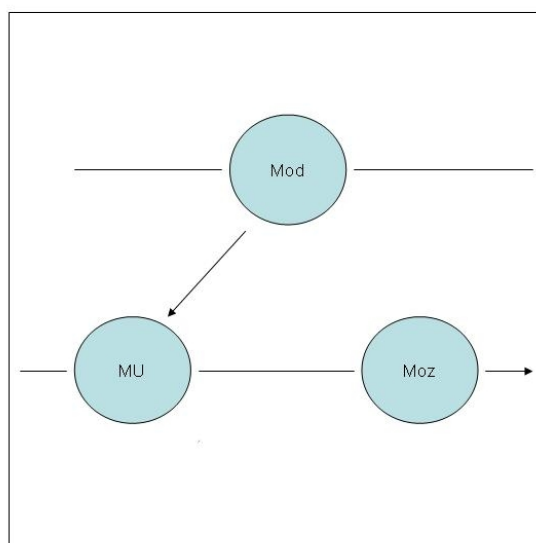
K tvorbě perfektu se používá pomocné sloveso být, které má přítomný tvar a skloňuje se ve všech osobách, kladně i záporně, ve všech modech a označuje se příčestím hlavního slovesa (–nut, -nyt (sg.) a –neet (pl.)).

1.3.9 Plusquamperfektum

Plusquamperfektum čili předminulý čas je verbální tempus, kterým je možné vyjadřovat, že se něco stalo ještě před nějakým jiným dějem. Nejčastěji se používá spolu s imperfektem, stejně jako perfektum tvoří logický pár s přítomným, a často se také používá ve vedlejších větách.

Když Markýz <i>odešel</i> , vylezla jsem na štokrle , abych dosáhla ke stropu , a <i>otevřela</i> jsem ventilaci .	Kun Markiisi <i>oli mennyt</i> , <i>nousin</i> jakkaralle , jotta ulottuisin katonrajaan ja <i>avasin</i> tuuletusikkunan .
--	--

Původní název *plus quam perfectum* je z latiny a v překladu znamená *více než perfectum*. Tento název odkazuje na časové stupňování, k němuž dochází pomocí těchto dvou složených a relativních verbálních časů. Plusquamperfektem se dostaneme jakoby dále do minulosti. Hlavní funkcí plusquamperfekta je vyjádřit minulé děje správně časově uspořádané (VISK § 1541). Vyjadřuje, že určitý děj se stal před jiným minulým dějem, o kterém se mluví v préteritu/imperfektu (případně v přítomném). Je vhodný v situacích, v nichž je potřeba vyjasnit okolnosti a pozadí jiného minulého děje. Plusquamperfektum se také používá, když chceme zdůraznit, že děj má nějaké následky na jiný minulý děj.

Vztah mezi plusquamperfektem a perfektem je souměrný. Když tyto složené slovesné časy zkoumáme z přítomného hlediska, zjistíme, že mají poměrně dost společného. Děj vyjádřený plusquamperfektem i perfektem dosahuje dále do minulosti než moment, na který mluvčí z přítomnosti (momentu oznámení) lexikálními prostředky odkazuje. Oba časy také přibližují okolnosti základního vyprávění, které v případě plusquamperfekta probíhá většinou v imperfektu, v případě perfekta v přezentu. Někdy toto vyprávění i přerušují.

Dalším společným rysem těchto slovesných časů je jejich schopnost vyjádřit, že podávaná informace se k mluvčímu dostala odjinud, anebo že jde o předpoklad. V následujících příkladech je zdroj informace zmíněn.

<p>Když slečna Brožová <i>rozvíjela</i> (prét.) provokativní úvahu (<i>slyšel</i> jsem (prét) ji od jejích vrstevníků už asi popadesáté), že se lidstvo dělí na ty , kteří zastavují stopařům (lidé svobodomyšlní , dobrodružní , lidští) , a na ty , kteří jim nezastaví (pad'ouři, socialističtí měšťáci , lidé nelidští) , <i>nazval</i></p>	<p>Kun neiti Brožová <i>päätyi</i> (hlavní vyprávění: impf.) provosoivaan päätelmään (<i>olin kuullut</i> (vysvětlování pozadí: plupf.) sen hänen ikätovereiltaan jo noin viisikymmentä kertaa) että ihmiskunta jakautuu niihin , jotka pysäyttävät nähdessään peukalokyytiläisen (vapaamieliset , seikkailunhaluiset ja inhimilliset ihmiset) , ja niihin , jotka eivät pysähdy (elintasokiipijät ,</p>
---	---

<i>jsem (prét.)</i> ji žertem ” dogmatikem autostopu ”.	socialistiset poroporvarit , epäinhimilliset ihmiset) , <i>nimitin (zpatky do hlavního vyprávění: impf.)</i> häntä leikillisesti » peukalokyytiläisyyden dogmaatikoksi » .
---	--

Prý mu <i>bylo</i> víc než dvě stě let a objevil Kámen mudrců a Elixír věčného mládí .	Hän <i>oli ollut kirjan mukaan</i> yli kaksisataavuotias ja löytänyt Viisasten Kiven ja Elämäneliksiirin
---	--

Plusquamperfektum se tvoří pomocí pomocného slovesa *být*, které má imperfektivní tvar a skloňuje se ve všech modech, ve všech osobách, kladně i záporně, a označuje se přičestím hlavního slovesa (–nut, -nyt (sg.) a –neet (pl.)).

1.3.10 Futurum

Finština nemá vlastní slovesnou formu pro vyjádření budoucího času. Např. Čechům, kteří pro futurum mají jasně daný tvar, to může připadat poněkud zvláštní. Tato absence futura pochopitelně však neznamena, že finština nerozlišuje budoucí čas od přítomného, dělá to však jinými prostředky než čeština. Většinou jsou tyto prostředky lexikální. Mohou používat buď přesné příslovečné určení času (*huomenna – zítra, vuoden päästä - za rok, jouluna – o Vánocích*),

” Dnes v noci to udělám . ” - Teen sen tänä yönä .
---

dnes v noci

-----MOd-----

-----MOz-----MU-----→

udělám

nebo méně určité (joskus – někdy, sitten – pak)

<p>Pak <i>udělám</i> něco , co mě samotnou překvapí : kopnu do otce , jednou , dvakrát , a pak do něho kopu tak dlouho , až mám oba kotníky úplně zdřevěnělé , takže musím přestat .</p>	<p>Sitten <i>teen</i> jotain yllättävää : ensimmäisen kerran , toisen , sitten potkin isää niin kauan kunnes molemmat nilkkani ovat niin puuduksissa että minun täytyy lopettaa .</p>
---	--

Případně může příslovečné určení času zcela chybět. V takových případech je možné správný slovesný čas vyvodit z kontextu dříve řečeného.

<p>„<i>Udělám</i> analýzu - Teen analyysin . .</p>
--

Kromě příslovečného určení času je rozdíl mezi přítomným a budoucím časem možné vyjádřit také pomocí objektu (viz 1.3.6), kdy přítomnost totálního objektu je příznakem futura, zatímco partitivní pád svědčí o přítomném významu slovesného tvaru. Na předchozím příkladu je to krásně vidět: Kdyby objekt byl v partitivním tvaru, změnila by věta svůj význam (zároveň by se v obou jazycích změnil aspekt): Teen analyysia – Dělán analýzu.

Finština vyjadřuje budoucí čas většinou pomocí přítomného tvaru slovesa. To je nejběžnější způsob. Existují však i jiné způsoby. Např. přítomným tvarem kondicionálu je možné odkazovat na budoucnost (VISK § 1549). Ten ve svém modálním významu sice odkazuje na událost, která existuje jen potenciálně, ale když je děj umístěn do minulého

času (vyprávění v imperfektu), může mít význam odkazující na budoucnost (z pohledu minulého času).

Např.:

Za chvíli mělo vyjít slunce . Až nastane den , půjde ven a bude dělat to , co už dělá řadu let ;	Aurinko nousisi pian ja hän <i>lähtisi</i> suorittamaan samoja askareita joita oli suorittanut monet vuodet .
nebo	
Stále <i>se</i> do ní <i>bude dívat</i> a <i>bude se snažit</i> <i>uhádnout</i> , za kterou hvězdou asi Santiago jde při hledání svého pokladu .	Hän <i>katselisi</i> sitä ja <i>yrittäisi</i> arvata , mitä tähteä poika seurasi aarretta etsiessään .
nebo	
Poslední dobou však nemluvil o ničem jiném než o kupcově dceři , která bydlela v městečku , kam <i>měli dorazit</i> za čtyři dny .	Mutta kahtena viime päivänä hän oli puhunut yhdestä ainoasta asiasta : nuoresta neidosta , kauppiaan tyttärestä , joka asui kylässä minne hän <i>saapuisi</i> neljän päivän kuluttua .

Na těchto příkladech jsou také vidět obě české formy vyjádření budoucího času: jednoduchá a složená.

Forma složená (*bude dělat*, *bude se snažit*) vyjadřuje děj, který následuje po momentu oznámení . Je tvořena jen ze sloves nedokonavých pomocí budoucího tvaru slovesa *být* a infinitivu významového slovesa.

Forma jednoduchá se tvoří pomocí sloves dokonavých, které jsou vždy v přítomném tvaru. Vyjadřuje ukončení děje po momentu oznámení (*nastane*), přitom však nevyklučuje, že děj se v okamžiku oznámení už koná. U sloves nedokonavých může dojít k perfektivizaci vidu pomocí přepón (prefixů) a ze slovesa nedokonavého se stane dokonavé (*dělat* - *udělat*).

Zvláštní skupinu tvoří slovesa pohybu, ze kterých se budoucí tvar tvoří předponou po-(pů-) (*půjdu*). Co se týče cíle pohybu, lze u nich rozeznat rozdíl mezi určeností a neurčeností:

(např. *jít – chodit, běžet – běhat*), oba významy však vyjadřují nedokonavý slovesný vid, z čehož vyplývá, že z nich lze tvořit také formy složené.

U třetího příkladu je však způsob vyjádření budoucího děje odlišný: v případě, že se odkazuje na potencionálnost děje (stejně jako finský ekvivalent v kondicionálním tvaru), lze budoucnost minulého děje vyjádřit pomocí konstrukce *mit + dělat + časový údaj*.

Futurum jsem z analýzy z praktických důvodů zcela vynechala. Problematika formální ekvivalence vyjádření budoucnosti mezi češtinou a finštinou je ale nesmírně zajímavá a zasloužila by si zvláštní pozornost ve formě dalšího studia.

1.3.11 Slovesný vid čili aspekt

Jak slovesné časy tak vidy vyjadřují časové vztahy ve větě, avšak na jiné úrovni. U slovesných časů je důraz na vnějším čase dané události a důležité jsou vztahy na ose MOz – MU - MOd. Vztah je deiktický čili může obsahovat prvky, které děj zakotví do kontextu. U vidu jde o vnitřní čas děje, jeho dokonavost, či nedokonavost, a různá ohraničení.

Finština zná kategorii vidu v poněkud jiném smyslu než čeština, kde je tato kategorie jasně určenou a pevnou součástí celkového verbálního systému. Zatímco většina českých sloves má tvar nedokonavý i dokonavý, finský slovesný systém vystačí s jedním tvarem. Jsou tu však výjimečné případy, kdy finské sloveso vyjadřuje vid, čili neohraničenost či ohraničenost děje. Jedná se však o samostatná slovesa, nikoliv vidovou dvojici. Jsou to např. slovesa typu *lueskella (lukea) – jen tak si číst (číst), istuskella (istua) - posedět si, katsella (katsoa) - dívat se jen tak, pelaila (pelata) – (za)hrát si, lauleskella (laulaa) – zpívat si*. Semanticky tyto tvary odkazují na fakt, že někdo dělá něco jen tak, pro svou vlastní radost. Např.:

Nějakou dobu *šel nazdarbũh* tak , aby měl
datlovníky z oázy pořád na očích .

Hän *kuljeskeli* hetken sinne tänne päästämättä
silmistään keitaan taatelipalmuja .

Mohou odkazovat i na násobenost děje:

Piippo *pročítal* cirkusovou literaturu a
ubezpečil se , že kočovný norkový cirkus má
šanci , byla to očividná díra na trhu .

Piippo *lueskeli* sirkusalan kirjallisuutta ja vakuuttui ,
että kiertävällä minnkisirkuksella oli mahdollisuuksia ,
ilmiselvä markkinarako .

U vyjmenované skupiny jde o slovesa časově neohraničená čili nedokonavá. Ta se většinou spojují přirozeně jen s partitivním objektem. Jen při zvláštních okolnostech bychom tedy mohli použít větu: *Lauleskelin laulun - Zpívala jsem si písničku.*

Opačnou aspektuální povahu má např. sloveso *istuuua – sednout si*, což je sloveso punktuální a tím pádem dokonavé. Dokonavou povahu mají i slovesa typu *käydä – navštívat/chodit* , ve smyslu *jít někam a vrátit se.*

Důležitá, s videm úzce spjatá, je kategorie teličnosti, která určuje, má-li děj vyjádřený slovesem přirozenou dobu trvání nebo nějaký koncový bod. Teličnost je aspektuální pojem, který např. PMČ vůbec neuvádí, nejspíš z důvodu její podobnosti s kategorií vidu. Telická skladba obsahuje koncový bod děje nebo představuje nějaký výsledek. Protipól teličnosti je ateličnost. Atelická slovesná konstrukce neobsahuje výsledek ani koncový bod. Některá slovesa jsou už svou povahou telická (*rakentaa - stavět*) nebo atelická (*milovat*). Z hlediska teličnosti se dají zkoumat i celé věty.

VISK uvádí vysvětlující příklad:

Juoksin metsään. – Běžel jsem do lesa. → děj obsahuje koncový bod: situace je telická

Juoksin metsässä. – Běžel jsem v lese → děj neobsahuje koncový bod: situace je atelická

Teličnost a vid však není totéž. Uvedu další příklad:

Rakennamme taloa – Stavíme dům. (nedokonavé, telické)

Rakennamme talon – Postavíme dům. (dokonavé, telické)

Finské sloveso *rakentaa - stavět* je v obou větách stejné (jediný finský ekvivalent pro sloveso *stavět* nemá vidový pár) a je ve stejném tvaru (1. osoba pl.). Objekt je ve druhé větě totální, a odkazuje tak na dokonavost děje. Partitivní objekt v první větě odkazuje na nedokonavost (nedokončenost) děje. Český vid je vyjádřen vidovým prefixem *po-*, který změnil nedokonavou větu v dokonavou (perfektivizace). Tyto dvě věty jsou tedy v obou jazycích aspektuálně jiné. Z hlediska teličnosti jsou však stejné: obě jsou telické. Je jedno, jestli je cíl či koncový bod už dosažen nebo ne, důležité je, že vůbec existuje.

To, co v češtině známe pod pojmem vid (vnitřní dokonavost či nedokonavost děje, vidové dvojice), vyjadřuje finština jinými prostředky. Podstatná je větná konstrukce a různé morfologické a lexikální prostředky spolu s větným kontextem.

1.3.12. Kondicionál

Kondicionál patří do kategorie slovesných způsobů čili modů, nikoliv časů. Společnou vlastností slovesných způsobů je, že vyjadřují vztah děje ke skutečnosti. Takový vztah může být charakterizován např. jako *potencionální*, *pravděpodobný* nebo *jistý*. Kondicionál, stejně jako jiné slovesné způsoby, vyjadřuje subjektivní přístup mluvčího k ději. Kategorie slovesných způsobů s kategorií slovesných časů úzce souvisí.

V češtině se kondicionálem přítomným vyjadřuje děj, který je *potencionálně možný*:

„*Kdybych mohl*“, napsal bych o slovech „štěstí“ a „náhoda“ velikou encyklopedii . " *Jos voisin* , kirjoittaisin paksun teoksen pelkistä sanoista 'onni' ja 'sattuma' .

Kondicionál minulý slouží k vyjádření minulého, už nikoli uskutečnitelného děje:

Kdybych byl býval přijel svým vozem , byl bych zde zůstal přes noc , vázán však na odvoz Editinou volhou musel jsem se ještě večer vrátit . *Jos olisin tullut* omalla autollani olisin jäänyt sinne yöksikin , mutta koska takaisin piti mennä Editan kyydissä oli palattava jo illalla .

Pokud je význam z kontextu zřejmý, používá dnešní čeština místo kondicionálu minulého kondicionál přítomný.

Finský kondicionál má jednoduchou, prezentní (první příklad), a složenou, perfektivní (druhý příklad), podobu. Princip užívání kondicionálu je ve finštině podobný jako v češtině.

1.3.13 Infinitivní a participiální konstrukce

Finština v hojném počtu používá různých infinitivních a participiálních konstrukcí, které se do češtiny dají přeložit většinou jen víceslovnými spojeními.

Infinitivní čili nominální tvary sloves se částečně chovají jako slovesa, částečně jako nomina. Mohou mít, stejně jako slovesa, objekt, postrádají však jiné základní vlastnosti slovesa: způsob a slovesný čas. Mohou pomocí posesivních sufixů vyjadřovat osobu a skloňují se podle stejného pádového vzoru jako jiná nomina.

V češtině participiální tvary existují také (přechodník přítomný a minulý), jsou však archaické a není jich tolik jako ve finštině. Finština má u každého slovesa devět infinitivních a pět participiálních tvarů. Čeština pro jejich vyjádření potřebuje většinou více slov. V některých případech je v češtině dokonce běžné použití dvou nebo i více vět.

Když si Uula noviny přečetl , prohlásil , *Luettuaan (inf. konstr.)* lehdet Uula oli ilmoittanut
že spáchá sebevraždu s ostatními . *tekeväsä (particip. konstr.)* itsemurhan muiden mukana .

Tato věta by se dala finsky zformovat i jinak: „*Kun Uula oli lukenut lehdet, hän oli ilmoittanut tekeväsä (että hän tekee) itsemurhan muiden mukana*“, takto odpovídá formálně více českému ekvivalentu.

Když jsem tehdy utíkala , slyšela jsem *Olin kuullut paetessani (inf. konstrukce)* särkyvän lasin
třeskot skla , ale dnes byla výloha celá , *soiton* , mutta ikkuna oli nyt ehjä , ruutu oli varmaankin
tabuli jistě vyměnili . *vaihdettu* .

Infinitivní a participiální konstrukce jsou velice běžné pro stylizovanější psaný jazyk, který je dokonce vyžaduje. V mluveném jazyce jsou často nahrazeny vedlejšími větami, některých tvarů se v něm však běžně užívá. Např.:

Muž se na něho podíval a *nic na to neřekl* . *Mies katsoi poikaa mitään [sanomatta](#)* .

2 Analýza korpusových dat

Jako základní výzkumný materiál jsem použila dvacet českých sloves, která byla vybrána na základě vysoké frekvence výskytu. Jsou to nejfrekventovanější slovesa v česko-finském paralelním korpusu pomíneme-li pomocné sloveso *být* a modální slovesa *mít*, *moci*, *muset* a *chtít*. Jedná se o slovesa

říci – *sanoa*, *jít* – *mennä*, *vědět* – *tietää*, *stát (se)* – *seisoa/tulla joksikin/tapahtua*, *vidět* – *nähdä*, *dát (si, se)* – *antaa*, *začít* – *aloittaa/alkaa*, *říkat* – *sanoa*, *zeptat se* – *kysyä*, *přijít* – *tulla/saapua*, *myslet/myslit* – *ajatella*, *dělat* – *tehdä*, *dostat (se)* – *saada/päästä jonnekin*,

*slyšet – kuulla, udělat – tehdä/suorittaa, najít – löytää, sedět – istua, vrátit (se) – palauttaa/
palata, zůstat – jäädä a čekat – odottaa.*

Hlavním cílem bylo:

- a) zkoumat finské ekvivalenty českých slovesných časů u vybraných 20 sloves
- b) zjistit frekvenci výskytů těchto ekvivalentních kombinací
- c) sledovat jazykové okolnosti těchto ekvivalentních kombinací, a to především příslovečné určení časů s nimi spojené

Za předmět bližšího zkoumání jsem si vybrala dva slovesné časy, kterými finský jazyk vyjadřuje předpřítomnost a předminulost a které český systém slovesných časů nepoužívá: perfektum a plusquamperfektum. Východisko bylo tedy finsko-české; v korpusu jsem zkoumala výskyty finských ekvivalentů všech 20 sloves v participiálním tvaru v singuláru (-nut, -nyt). U těchto slovesných časů jsem sledovala především:

- a) české formální ekvivalenty pro tyto tvary
- b) kategorii slovesného vidu
- c) přítomnost či nepřítomnost příslovečného určení času

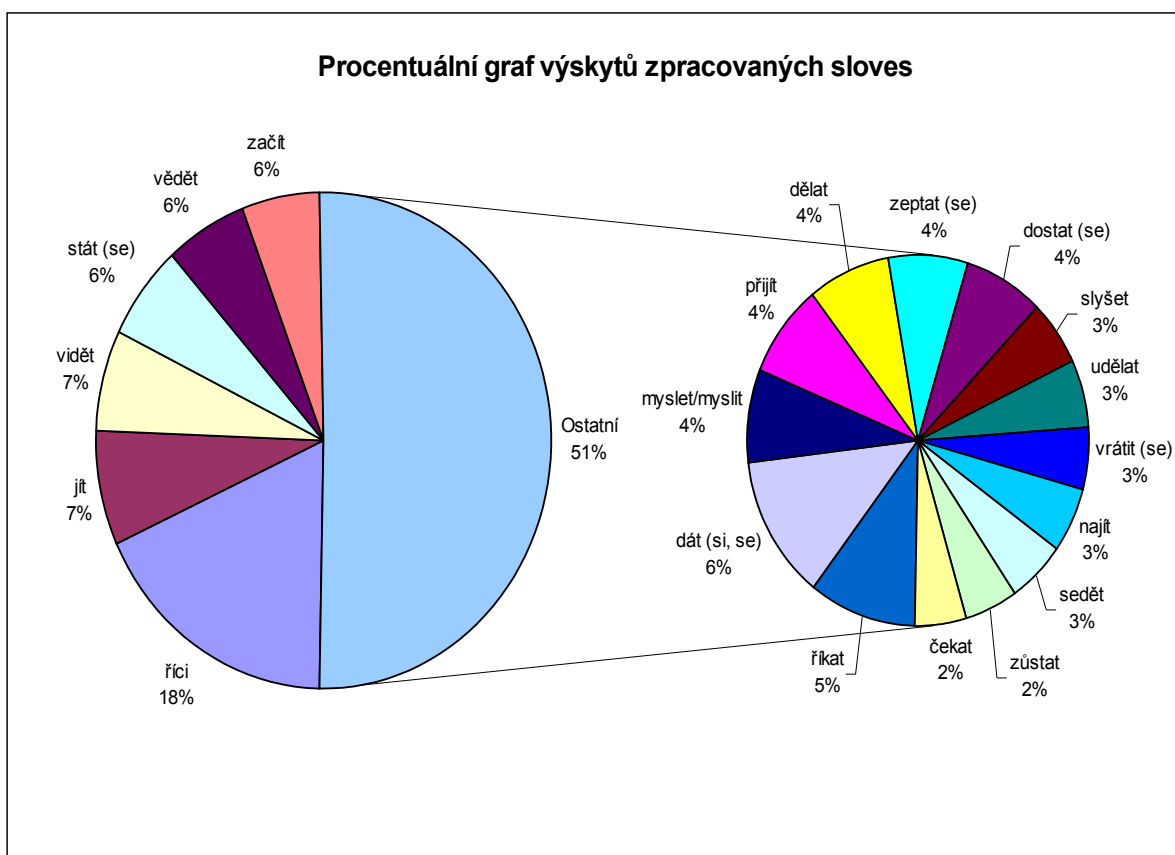
2.1 Zpracovávání korpusových dat v pohledu česko-finském

Systematicky jsem zkoumala všech 20 sloves i počet jejich výskytů (celkem 12793). Každý výskyt jsem pak manuálně zařadila do různých skupin na základě toho, jaký obsahuje slovesný čas a jaký je slovesný čas finského ekvivalentu. Dalším předmětem mé pozornosti byly jazykové okolnosti slovesných výskytů, jejich frekvence a tendence. Tato data jsem z praktických důvodů prostudovala jen z hlediska česko-finského (paralelní korpus nenabízí možnost zadat finskou lemmu, která by ukázala všechny výskyty a tvary hledaného slovesa).

Neuvažovala jsem kategorii osoby, a to ani na úrovni sg. – pl., ani aktivum-pasivum. Finština používá pasivum často, avšak zdálo se mi zbytečné tuto kategorii uvádět jednak z důvodu už jinak velkého počtu sledovaných kategorií, za druhé proto, že osoba přímo nesouvisí se slovesným časem, který je zde hlavním předmětem studia.

Imperativní a infinitivní tvary jsem též nechala mimo podrobnější zkoumání, do celkové statistiky jsem je však zahrнула. Oproti tomu jsem sledovala výskyty kondicionálních slovesných tvarů. Také jsem se nezabývala tím, zda se jedná o jazyk spisovný či nespisovný, a dala jsem přednost významu. Dobrým příkladem je ve finštině velice hojné užívání pasiva množného čísla 3. osoby místo spisovného aktivního tvaru (*tehdään = teemme – dělá se = děláme*). Běžnější je v mluveném jazyce, ale proniká i do psaného textu, zejména do dialogů. Důležitý je tedy čas, ne osoba nebo spisovnost.

Mimo zkoumání jsem v této práci nechala futurum. V češtině se futurum tvoří u nedokonavých sloves pomocí infinitivu. Infinitivní tvary jsem zařadila do jedné skupiny, která je zahrnuta v celkových výsledcích, ale jinak jsem infinitiv a jeho jazykové vlastnosti dále nezkoumala. Jiné tvary futura se vyskytují u sloves dokonavých (prézentní tvar dokonavých sloves vždy vyjadřuje budoucnost), tyto výskyty jsem prostudovala a zařadila mezi jiné. U sloves pohybu se futurum v češtině vyjadřuje pomocí předpon *po-* (*pů-*). Vybraná slovesa obsahují jen jedno sloveso pohybu: *jít*. Jeho budoucí tvar s předponou *pů-* se s Finským ekvivalentem v přítentu vyskytl 54-krát (přítent je nejběžnější způsob finštiny vyjádřit budoucnost), s ekvivalentem v přítentním kondicionálu 9-krát (též poměrně běžné) a s ekvivalentem v imperfektu jednou (výjimečný případ). Do celkových statistik jsem tyto tvary nezahrнула.

graf č. 1

Průběh zpracování sloves demonstřuji na příkladu slovesa *dělat*, zároveň pomocí příkladů představím a vysvětlím všechny vyskytující se ekvivalentní kombinace. Ty pak budou sloužit jako základ k další analýze.

Sloveso: **dělat - tehďa**   (celkem 483 výskytů)

2.1.1   **Infinitiv v češtině - 148**

Do této skupiny jsou zařazeny slovesné konstrukce obsahující v češtině infinitiv. Často, ne však vždy, je i finský ekvivalent vyjádřen pomocí infinitivu. Skupina obsahuje i modální konstrukce typu *musí dělat – täytyy tehďa*, a také konstrukce vyjadřující budoucí čas (*budu*

dělat - teen). Pro zajímavost jsem tuto kategorii zahrnula do celkové frekvenční statistiky. Jinak jsem se jí dále nezabývala.

2.1.2 Imperativ v češtině – 9

U imperativu platí totéž co u infinitivu; zajímá mě výhradně frekvence jeho výskytu. Dále jsem se touto skupinou nezabývala

Infinitivní a imperativní tvary se dají v korpusu buď najít zvlášť zadáním přesného tvaru do políčka Word Form, nebo je můžeme spočítat spolu s ostatními tvary zadáním slovesa do políčka Lemma, kdy nám program poskytne všechny výskyty a tvary hledaného slovesa.

2.1.3 Jiná konstrukce v češtině a ve finštině – 156

Do této skupiny jsem důsledně zařadila všechny slovesné konstrukce, které jsou ve finské ekvivalentní pasáži jiné a nedá se v nich najít hledané sloveso. Hlavním kritériem této skupiny je tedy různorodost slovesného prvku natolik velká, že finský ekvivalent českého slovesného času nelze (nebo překladatel si zvolil jiný postup) vyjádřit přímým překladem, nebo že ve finštině jde o konstrukci lexikalizovanou či jinak odlišnou.

Např. u slovesa *dělat* je jich poměrně hodně, jelikož čeština toto sloveso užívá hojně a má k tomuto slovesu spoustu ustálených spojení.

U slovesa *dělat* jde o slovesné spojení typu:

„ Pracují , “ odpověděl krátce Santiago a dál dělal ,	" Työtä " , poika vastasi kuivasti ja oli
že je zabraný do čtení .	<i>jatkavinaan</i> lukemistaan .

dělat ve smyslu pracovat:

Jako mladík jsem mu [dělal](#) přidavače . Olin nuorena miehenä hänen apupoikanaan .

přesný význam se dá vyvodit jen z kontextu:

Tak [proč to](#) děláte ? “ ” Miksi tuo olisi sitten minulle ? ”

přísluví nebo ustálené spojení:

jako by jméno *dělalo* ženě [hanbu](#) . Niin kuin nimi naista *pahentaisi* .

a zívá a šklebí se a *dělá* [grimasy](#) . haukottelee ja virnistelee ja *vääntele* *naamaansa vinoon*

Já se o vás jenom bojím , vážně mi to *dělá* . Mutta minä vaan pelkään teidän puolestanne , *olen* ihan [starosti](#) ... ” totta *huolissani* ...

dělat + rozhovor, přednášku atd. – finsky vyjádřeno jedním slovesem: haastatella, luennoida

nebo jiné:

Poté , co mi dělali [bypass](#) , jsme měli v práci . *Ohitusleikkaukseni jälkeen* meillä oli työelämässä
seminář o rozvoji . kehittämisseminaari

2.1.4 dělají – tekevät

PRÉZENS – PRÉZENS - 89

[odkaz na budoucnost: 2 (zítra - huomenna)]

Tato skupina je triviální, *prézens* tu koresponduje s *prézentem*. Tato kombinace se vyskytuje především v dialozích (případně v monolozích), nebo když hlavní vyprávění probíhá v *prézentu*.

U tohoto slovesa je zajímavé, že i když finština *prézentní* tvary používá pro vyjádření budoucnosti, jenom dva jeho výskyty na budoucnost konkrétně odkazují. Je to dáno tím, že toto sloveso má dokonavý vidový protějšek s vidovou předponou *u-* (*udělat*), který v *prézentním* tvaru vždy odkazuje na budoucnost.

Co udělám, jestli neodpoví na moje telefonáty Mitä minä *teen*, jos et puheluihini vastaa, täällä on, tady je pět set tisíc synů, všichni jsou si viisisataatuhatta poikaa, kaikki samannäköisiä, podobní, vyberu si z nich jednoho a začnu mu valitsenko heistä yhden ja alan hänelle puhumaan povídat o Bohu? Jumalasta.

Pomocí kontextu můžeme děj správně umístit do časového rámce.

S časovým údajem:

Co *děláte* **zítra**? Mitä *teette* huomenna?
“

Bez časového údaje:

Tak tedy, protože Markéta bere všechno vážně, Koska Markéta siis ottaa kaiken vakavasti, puuttui ujal se slova jiný, ty si z ní děláš legraci. toinen puheeseen, sinä *teet* hänestä pilaa.

„Na zejtra o ní dělám další článek,“ řekla - Mä *teen* tytöstä huomiseksi lisää juttua, sanoi Lemmettyová. Lemmetty.

Do této skupiny patří děje s jednoduchým minulým časem v obou jazycích. Finské imperfektum je typické pro dynamické vyprávění, a proto není divu, že více kombinací préteritum – imperfektum můžeme najít u dokonavého *udělat*. Z celkové statistiky vidíme (viz tabulka č. 1), že tato kombinace je celkově nejfrekventovanější. Alespoň částečně je to dáno povahou korpusového materiálu, který vychází jen z krásné literatury, kde hlavní děj většinou probíhá v jednoduchém minulém čase.

V kočárkárně provozovala činnost lékařská ordinace , kde somálským děvčátkům *dělali* [obřízku](#).

Pyörävarastossa toimi tohtorin vastaanotto , jossa somalitytöille *tehtiin* ympärileikkauksia .

Všecko *dělal* levou rukou , pravá volně visela .

Hän *teki* kaiken vasemmalla kädellä , oikeaa hän roikotti vapaana .

2.1.5.1   **dělal – synnytti**   **PRÉTERITUM - IMPERFEKTUM, jiné sloveso -** 14

Tato podskupina je podobná té předchozí. Liší se tím, že jsem do ní zařadila i případy, kde finský překlad nabízí jiné sloveso podobného typu, ačkoliv čas odpovídá českému ekvivalentu (v tomto případě přítomnosti) a konstrukce zůstávají podobné.

dělal jsem to pomalu a [roztěkaně](#)

toimin hitaasti ja hajamielisesti

Finské sloveso *toimia* odpovídá podle slovníku českému slovesu *jednat*.

Tuto podskupinu jsem v celkové statistice všech sloves zahrnula do skupiny *prét. – prét.* av kapitole o problematice výchozího jazyka (viz 2.3) bude též sloužit jako zdrojový materiál.

2.1.6 děläl – halusi tehďä Fj: INFINITIVNÍ KONSTRUKCE – 12

Do této skupiny patří slovesná spojení, která ve finštině buď vyžadují, nebo jsou z jiného důvodu vyjadřována infinitivními konstrukcemi (1.3.13), případně dalšími slovesnými konstrukcemi (kromě participiálních konstrukcí, které jsou zařazeny do vlastní skupiny). Zařadila jsem zde i infinitivní konstrukce, u kterých je finské sloveso jiné, avšak podobného typu. Této skupině budu ve své práci věnovat jen malou pozornost. Slovesný čas českého ekvivalentu jsem zcela vynechala.

...mě *děläl* vždycky zářivě žlutou ... ..minut se *halusi* aina välttämättä *tehdä* kirkkaankeltaisesta...

Přímý překlad by zněl takto: ...*mě vždycky chtěl dělat zářivě žlutou*... V tomto případě jde o volbu překladatele, jak přísně se chce držet originálu. Srozumitelné je to tak i tak.

” Ale to je nemožný ! ” vykřikl prastarý labský - Mutta se on mahdotonta ! huudahti ikivanha Elben prívozník , ” Bretta mi povídal , že on ted’ lautturi , - Bretja sanoí , että hän on ryhtynyt tekemään velkou věc *dělá* ! ” suurta tekoa !

Tady by doslovný překlad zněl: .. *že on ted’ začal dělat velkou věc!*

2.1.7 dělälí – olivat tehneet PRÉTERITUM – PLUSQUAMPERFEKTUM – 5

(časové určení: 2: už řadu let, všech dob)

Tato skupina je určena pro minulé děje, které se ve finském jazyce vyjadřují pomocí plusquamperfekta. Často, však zdaleka ne vždy, se tu vyskytují příslovečná určení časů, a to buď v jednom nebo v obou jazycích. České préteritum se překládá do finského jazyka jako

plusquamperfektum nejčastěji tehdy, když hlavní příběh probíhá v préteritu/imperfektu a když se z hlavního příběhu odkazuje dále do minulosti.

Cestovali , setkávali se s učenci , He *olivat* matkustaneet paikasta toiseen , tavanneet viisaita *dělali* zázraky před nedůvěřivci , měli miehiä , *tehneet* ihmetekoja epäuskoisten ihmisten edessä , ja Kámen mudrců a Elixír věčného mládí heillä oli ollut hallussaan sekä Viisasten Kivi että Elämäneliksiiri .

Abychom v tomto příkladu mohli usoudit na slovesný čas hlavního vyprávění, je třeba funkci *zobrazit kontext* kontext rozšířit:

Předcházející kontext česky: Četl (**prét.**) o životě několika osob , které toho docílily : Helvetius , Elias , Fulcanelli , Geber . Jejich příběhy byly (**prét.**) (**odkaz na příběhy - na minulost**) ztrhující : všichni prožívali (**prét.**) svůj Osobní příběh až do konce ...

Předcházející kontext finský: Hän luki (**impf.**) Helvetiuksesta , Eliaasta , Fulcanellista ja Geberistä jotka olivat kaikki onnistuneet yrityksessään . Heidän tarinansa olivat (**impf.**) (**odkaz na příběhy - na minulost**) kiehtovia ; jokainen heistä oli seurannut (**plupf.**) loppuun elämäntietään ...

Této skupině a jazykovému prostředí podobných případů jsem v druhé části analýzy věnovala bližší pozornost (viz 2.3).

2.1.8 dělá - oli tehnyt PRÉZENS – PLUSQUAMPERFEKTUM - 2

(časové určení: 1: po nocích)

V této kategorii jsou případy celkově málo frekventované ale zajímavé; českému přítentu odpovídá finský předminulý čas. Takové případy se v korpusovém materiálu vyskytly jen výjimečně a většinou by šlo slovesný čas vynahradit jiným, aniž by se význam věty příliš změnil.

Příležitost *dělá* zloděje Tilaisuus *oli tehnyt* varkaan .

Věděla , co *dělá* žena po nocích ? Tiesikö tyttö mitä hän *oli tehnyt öisin* ?

Tady by bylo možné používat ve finském překladu i imperfekt nebo přezens. V češtině bychom tam mohli použít i préteritum. Význam by byl trochu jiný, ale v kontextu by zůstal srozumitelný. Český přezens odkazuje v prvním příkladě na nadčasovost. I v druhém příkladu jde o konstatování obecnějšího typu. Přezens nedokončenost děje (který možná stále pokračuje). Finský plusquamperfektní ekvivalent v prvním příkladu děj zakotví do kontextu; zrovna v tom případě příležitost **udělal** zloděj, čili větný aspekt je ohraničený. V druhém příkladu plusquamperfektum. nám také svědčí dokonavost děje.

Tady má překladatel volné ruce; záleží na tom, jak moc chce děj zakotvit do kontextu nebo nechat informaci plavat na obecnější úrovni. Kontext každopádně vysvětluje více.

2.1.9 (že to) *dělá* – *menettelevänsä*

PRÉT. – PARTICIPIÁLNÍ KONSTRUKCE - 7

Do této skupiny patří slovesné spojení, které v finštině buď vyžadují, nebo jsou z nějakého důvodu vyjadřovány participiálními konstrukcemi (viz 1.3.13). Zařadila jsem sem i participiální konstrukce, u kterých je finské sloveso jiné ale podobného typu. Této skupině budu v této práci věnovat jen malou pozornost. Slovesný čas českého ekvivalentu jsem nezkoumala.

Říkal nám sice , že to *dělá* jen proto , aby
svatbou získal dva volné dny , ale já jsem
věděl , že je to jen rádobycynická výmluva .

Tosin hän sanoi meille *menettelevänsä* niin vain
saadakseen kaksi päivää vapaata häiden takia , mutta
minä tiesin että se oli pelkkä näennäisen kyyninen
tekosyy .

2.1.10 jsi dělala – olet tehnyt PRÉTERITUM – PERFEKTUM – 6

(časové určení: 3: tisíce let, celou noc, už mockrát)

V této skupině se vyskytuje český minulý čas ve spojení s finským předpřítomným časem. Často, zdaleka ne však vždy, se tu vyskytují příslovečná určení časů, a to buď v jednom nebo v obou jazycích. České préteritum se překládá do finského jazyka jako perfektum nejčastěji tehdy, když hlavní příběh probíhá v přítomnosti, odkazuje se z něho do minulosti a děj má nějaký vztah k přítomnosti. Často jde o případy vyskytující se v dialozích. Touto skupinou se budu blíže zabývat ve druhé části analýzy.

Předseda držel v ruce modrou koněvku a
pronášel slavnostně : ” *Jestlis dělala* něco
zlého , my jsme ti odpustili a důvěřujeme
ti .

Puheenjohtajalla oli kädessään sininen maitokannu ja hän
sanoi juhlallisesti : » Jos *olet tehnyt* jotain pahaa , me
olemme nyt antaneet sinulle anteeksi ja luotamme sinuun

2.1.11 děláš – olet tehnyt

PRÉZENS – PERFEKTUM - 2

Skupina málo frekventovaného spojení. Většinou vyjadřuje konstatování obecného typu, kde čas je neurčitý.

U prvního příkladu je českému prézens přiřazen finský ekvivalent odkazující na trvání děje do přítomnosti.

Druhá věta by mohla finsky stejně dobře být vyjádřena prezentem. Roli tady hraje i aspekt; česká věta je nedokonavá, zatímco finský ekvivalent vyvolá dojem dokončenosti.

Tak to Finové *dělají* tisíce let . Niin suomalaiset *ovat* tuhansien vuosien aikana *tehneet* .

Miluško , co *děláš špatně* , že se mi nezdá o Miluska , mitä sinä *olet tehnyt* väärin , kun en näe unta tobě ... sinusta .

2.1.12 EKVIVALENT ZCELA CHYBÍ - 1

Do této skupiny jsou zařazeny případy, kde finský ekvivalent zcela chybí, v tomto případě šlo o vysvětlování pro češtinu cizího pojmu. Část psaná tučným písmem ve finské ekvivalentním pasáži chybí.

Bábuška se při řeči dívala , jak si máti u předsíňovejch dveří schystává starej květovanej pracovní plášť , ručník , solvinu a kartáček na nehty a skládá si to do hnědý tašky z markyzetu , co si sama dělala , ty tašky z řídký bavlněný látky jsou módní až teď , když je dělá Marimekko, a říká se jim <u>maritašky</u> , i ten název je podobnej , markyzet a <u>maritašky</u> .	Baabuska katseli puhuessaan kuinka mutsi mätti eteisen ovensuussa vanhaa kukallista työtakkiaan ja pyyheliinaa ja suopasaippuaa ja kynsiharjaa omatekoiseen ruskeaan markiisikangaskassiinsa , marikassiin paljon ennen Marikasseja .
---	---

2.1.13 dělaj – tekivät PRÉZENS – IMPERFEKTUM – 17

Tato skupina obsahuje případy, kde ekvivalentem českého prezentu je imperfektum. Finské imperfektum se používá často, když je děj sledován z předminulého pohledu a je odkazováno na dva různé děje ve dvou časových úrovních v minulosti (dělají – tekivät zde odkazuje na neurčitost děje).

O těchhle rytířích smutného údu jsme si v Ruskean reiän ritareista olin kuullut tiriseviä partě šuškali a šeptali až dost , věděla jsem , selontekoja jengissäni ja tiesin mitä ne tekivät , co [dělaj](#) , ale nevěděla jsem , co nedělají . mutten tiennyt mitä ne eivät tehneet .

Finský ekvivalent by tu mohl být i v přítomnosti, imperfektum funguje však stejně dobře.

Tato ekvivalentní kombinace je častá také u konstrukce typu *slyšel jsem, jak někdo něco dělá*

Pokoušel jsem se tě najít , abych tě varoval minä yritin etsiä sinut ja varoittaa . Minä kuulin , slyšel jsem , jak Malfoy říká , že tě chytí , kun Malfoy sanoi , että hän ottaisi sinut kiinni , a tvrdil , že máš dra ... ” hän sanoi että sinulla oli lohi - "

2.1.14 bych dělala – teen KONDICIONÁL PŘÍTOMNÝ – PRÉZENS -2

Do této skupiny patří velmi málo frekventované kombinace přítomného kondicionálu v češtině a přítomnosti ve finštině. Ekvivalenty tu jsou formálně jiné jen ze stylistických důvodů, jinak vyjadřují stejnou myšlenku.

Hejbe mi hlavou sem a tam , s pěstma na Se liikuttaa minun päätäni , kämmenet minun uších , abych neslyšela zvuky , co přítom korvieni päällä niin etten kuule miten se ääntelee vydává . samalla .

„[Co bych](#) dělala ? “ odpověděla jsem . - Miten niin mitä teen ? vastasin .

2.1.15 bych dělala – tekisin KOND. PŘÍTOMNÝ – KOND. PRÉZENTNÍ. – 8

Do této skupiny jsou zařazeny ekvivalentní kombinace formálně stejné: v obou jazycích je děj vyjádřen kondicionálem přítomným. Mohou vyjadřovat děj, který je plánovaný, předvídaný či pouze představovaný. Jde tedy o děj existující jen potenciálně. Ve finštině přítomný kondicionál odkazuje vždy na čas, který ještě neuplynul, a kvůli své potenciální povaze (děj ještě není realizován), slouží kondicionál přítomný k vyjádření budoucnosti.

” No ale *dělali bychom* zajímavý a nový věci ” - Niin , mutta *tehtäisiin* jotain uutta ja mielenkiintoista...

nebo

” Tak mi teda řekni , co *bych dělala* , kdybysme se rozešli , ” přála si pak Miluška , už jen popotahující ero , pyysi Miluska enää vaimeasti niiskuttaen

2.1.16 **kdyby dělala – olisikin tehnyt KOND. PŘÍTOMNÝ – KOND. PERFEKTNÍ - 1**

Do této skupiny jsou zařazeny případy, kde jde o vyjadřování děje minulého, existujícího jen potenciálně. Místo přítomného kondicionálu by tam mohl být kondicionál minulý, ale pokud je z kontextu jasné, že se jedná o minulost, je možné (a velmi frekventované) používat kondicionál přítomný.

To ty jsi zažil s Editou to obrovský všecko , ne já , já to od tebe jenom slyšel povídat - ale po tom , co dneska Edita udělala , ji já znám už líp než ty a tohle já tobě o ní sanoa sinulle : hän on suuri vaikka *olisikin* povím : ona je veliká - i *kdyby* to všecko *dělala* jen kvůli tomu svému nešťastnému poloprovozu

Mutta Editan tämänpäiväisen teon jälkeen tunnen hänet jo sinua paremmin ja voin *tehnyt* kaiken vain kovaonnisten kokeidensa tähden .

2.1.17 KONTEXT JE MALÝ NEBO UKÁŽE NESPRÁVNÝ ÚSEK - 1

Korpusový program se vždy snaží ukázat zadané slovo ve svém větném kontextu. Pokud je věta hodně dlouhá, může se stát, že ekvivalentní kontext je posunutý do jiného úseku uvnitř téže věty. Pokud ani po funkci *zobraz kontext* není správný úsek k nalezení, jsem ho dále nehledala, ale zařadila do této skupiny.

2.1.18 VÝSKÝT NESPRÁVNÉHO SLOVESA – 1

Je možné, že korpus z nějakého důvodu nepozná slovesný kmen. Stane se to jen výjimečně a v tomto případě šlo o výskytu nespisovného prvku, který má stejný začátek jako zadané sloveso.

" Děte se vycpat , voba dva , " řekl Hagrid .	" Äh , painukaa te vaikka keittämään pääanne , kumpiki " , Hagrid sanoi .
---	--

Jedná se o ojedinělý případ v celém prostudovaném korpusovém materiálu. Proto není zahrnut do celkové statistiky.

2.1.19 CHYBA V PŘEKLADU – 1

Nebulím , čurám do květináčů v klubovně a dělám při tom nevinný půvabný cukrbliky .	En spiidaa vaan kuseksin kukkaruukkuihin seurusteluhoneessa ja suosin erityisesti viattoman suloisia annansilmiä .
---	--

Stává se to zcela výjimečně, ale někdy je možné narazit na slovesný výskyt, který je součástí nesprávného překladu.

V tomto případě překladatel očividně neznal význam slova *annansilmä* (*begonie*), a vznikne tak obsahově nesprávný překlad.

Lepší překlad by zněl takto: ...mám zvlášť v oblibě nevinně půvabný begonie. V opraveném překladu se sloveso *dělat* už nevyskytuje.

Následující ekvivalentní kombinace se v korpusových datech u slovesa *dělat* nevyskytovaly, přesto je na místě si je zde představit.

2.1.20 PRÉZENS – KONDICIONÁL PRÉZENTNÍ

Tato skupina obsahuje případy, kde se kombinací *préz. –kond. prez.* odkazuje na budoucnost. Nejčastěji se vyskytuje u českých dokonavých sloves, která v přítomnosti vždy vyjadřují budoucnost.

Budou mít velké štěstí , když <i>se dostanou</i> do oázy .	Heillä olisi todella onnea jos he <i>selviytyisivät</i> keitaalle .
--	---

2.1.21 PRÉTERITUM – PRÉZENS

Toto spojení je poměrně řídké, vyskytuje se nejčastěji v případech, kde se konstrukce ekvivalentních vět mírně liší. Přesný význam slovesných časů se dá vyvodit z kontextu.

Už si nevzpomínám , jak <i>se mi dostaly</i> do ruky ty druhé , ty omšelé kusy látky .	Minä en enää muista mistä minä <i>saan</i> käsiini niitä toisia , niitä pieniä nuhruisenvärisiä kangas - suikaleita .
--	---

2.1.22 PRÉTERITUM – KONDICIONÁL PRÉZENTNÍ

Toto spojení je poměrně řídké, jde většinou o případy, kde struktury ekvivalentních vět jsou odlišné. V následujícím případě se významy ekvivalentů trochu liší, tím pádem přesný význam lze vyvodit jen z kontextu.

" A neřekl jsi to nikomu , že ?	" Etkä sinä kai kertoisi kenellekään ?
------------------------------------	--

2.1.23 PRÉTERITUM – KONDICIONÁL PERFEKTNÍ

Velice řídké spojení, které se může vyskytnout kvůli odlišné větne konstrukci.

Zemře - li zítra , nic už se nezmění na tom , že jeho oči <i>viděly</i> mnohem víc než oči jiných pastýřů , a Santiago byl na to pyšný .	Jos hänen oli määrä kuolla , hän <i>olisi nähnyt</i> paljon enemmän kuin muut paimenet , ja siitä kannatti olla ylpeä .
--	---

2.1.24 KOND. MINULÝ – KOND.PERFEKTNÍ

Tato ekvivalentní kombinace se také objevuje velmi zřídka, avšak nikoli z důvodu odlišné větne konstrukce. Naopak formálně si tyto slovesné tvary zcela odpovídají: minulý kondicionál koresponduje s kondicionálem perfektivním. Málo častá je z toho důvodu, že dnešní čeština – pokud není nutné zdůrazňovat minulost děje - používá mnohem častěji přítomný tvar kondicionálu.

" Vlastně je to důvěrné , " prohlásil , ale v tu chvíli si přál , aby to býval raději neřekl , poněvadž profesorce McGonagallové se zachvělo chřípí .	" Se on tavallaan salaisuus " , hän sanoi , mutta toivoi heti ettei olisi sanonut niin , koska professori McGarmivvan sieraimet alkoivat vipattaa .
---	--

2.1.25 KOND. PŘÍTOMNÝ – PRÉTERITUM

Velice vzácné spojení, ke kterému může dojít kvůli odlišné větné konstrukci.

Pirkka prolezl školu s pěkně odřenejma ušima a žádná moc na světě by ho nedonutila , <i>aby šel</i> na gympl , místo toho se vrhl do života , do velkého třesku konce šedesátých let a k hippies , který šuměli kolem Perunatori a začal kouřit hašiš nakonec si to dlouhý	Pirkka oli nipin napin keplotellut läpi keskikoulunsa <i>eikä</i> minkään valtakunnan painostuksista piittaamatta <i>mennyt</i> lukioon vaan nalkahti 60 -luvun loppurytinöissä ja hippiliikkeen simahtamisen aikoihin Perunatorin jengeihin ja alkoi poltella pilveä
--	---

2.1.26 PRÉZENS – KOND. PERFEKTNÍ

Do této skupiny patří ojedinělé případy spojení přítentu a perfektivního kondicionálu. Na následujícím příkladě vidíme, že časové vztahy jsou u těchto ekvivalentních vět odlišné:

Doufali jsme , že po vymarinování v protivenství si uvědomí , co je podstatné , a <i>začne</i> ctít život a jeho možnosti .	Toivoimme , että vastoinkäymisissä marinoituaan hän <i>olisi</i> oivaltanut olennaisen ja <i>alkanut</i> kunnioittaa elämää ja sen mahdollisuuksia .
---	--

Finská věta zdůrazňuje použitím perfektivního kondicionálu, že potencionální děj se neuskutečnil, zatímco český ekvivalent nechá otázku uskutečnění děje použitím přítentu (budoucího času) otevřenou. Díky kontextu je však odpověď na otázku zřejmá.

2.1.27 ZVLÁŠTNÍ

Tato skupina se týká jen tří sloves: *začít*, *vědět*, a *stát*

U slovesa *začít* byly poměrně časté konstrukce typu začala klesat s finským ekvivalentem v imperfektu – *painuivat* (*klesala*). Doslovný překlad by finsky byl – *alkoivat painua*.

U slovesa *stát* byly výskyty, které odkazovaly na substantivum *stát*.

U Slovesa *vědět* se vyskytují kontaktní slovesné tvary *viš*, *víte*, které ve finštině jsou buď vynechány nebo vyjádřeny jinak.

Všechny tyto případy jsem zařadila sem.

Nebyla to opravdová melodie , hned od prvního tónu však netvorovi *začala klesat* víčka .

Ääni ei ollut varsinaisesti sävelmä , mutta jo ensimmäisestä nuotista pedon silmät *painuivat* lurpalleen .

2.1.28 USTÁLENÉ

Tuto skupiny tvoří ustálená slovesná spojení typu *pokud vím – tietääkseni*, *to se ví – eipä tietenkään*. Taková ustálená spojení se vyskytují jen u slovesa vědět.

A *pokud vím* , tak předtím byla několik týdnů v bezvědomí . "

Tietääkseni hän oli monta viikkoa tiedottomana sitä ennen

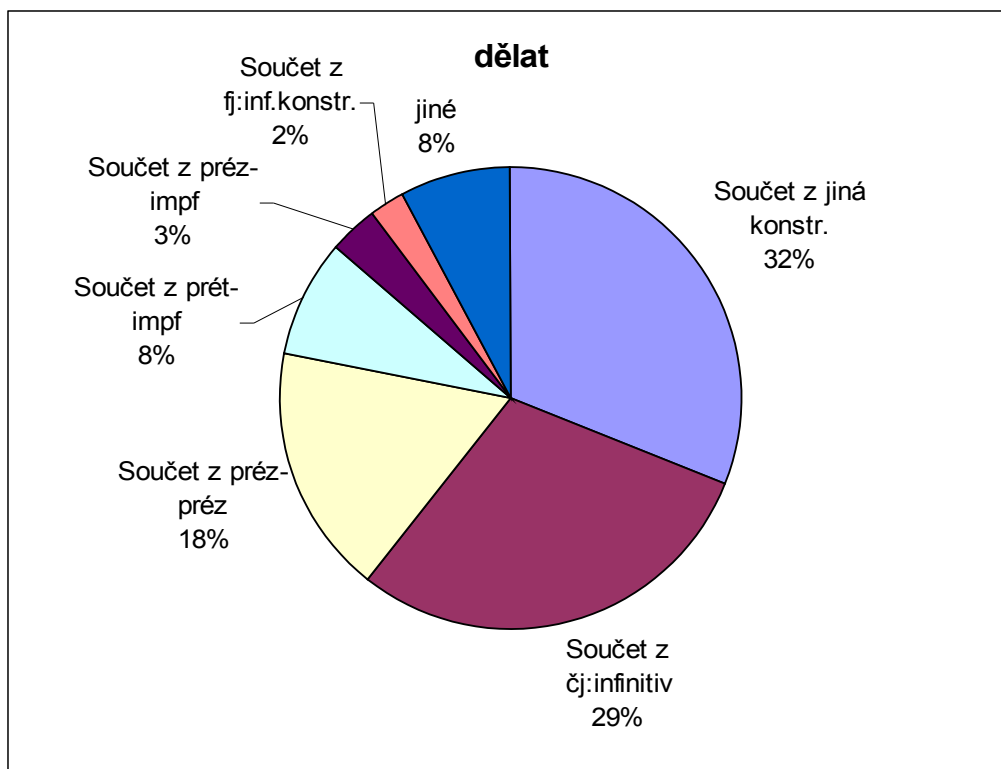
2.1.29 SPORNÉ

V této skupině jsou případy, kdy překlad je z formálního hlediska sice správný, avšak finský ekvivalent může mít i jiné významy. V následujícím příkladu může sloveso *varttua* mít význam *vyrůst* a český ekvivalent by pak zněl *Vyrostla jsem ve stínu tajemství*. Podle kontextu bych se k takové variantě přiklonila.

Čekala jsem ve stínu tajemství

Minä vartuin salaisuuksien varjossa .

Procentuální výskytová tabulka ekvivalentních kombinací slovesa *dělat* vypadá takto:

Graf č.2

V celkové statistice se tyto ekvivalentní kombinace dělí následně:

Tabulka ekvivalentních kombinací všech výskytů

prét-impf	5197
jiná konstr.	2291
préz-préz	1474
čj:infinitiv	1422
prét-plupf	452
fj:inf.konstr.	396
čj:imperativ	274
fj:particip.konstr.	220
prét-pf	214
préz-impf	170
kond.préz-kond.préz	135
préz-kond.préz	104
zvláštní	99
kontext	80
kond.préz-kond.pf	66
prét-préz	47
ekviv.chybí	39

prét-kond.préz.	23
fj:imp.konstr.	15
ustálené	15
prét-kond.pf	13
kond.préz-préz	11
préz-pf	10
préz-plupf	6
kond.min-kond.pf	6
sporné	4
kond.préz-prét	4
préz-kond.pf	3
špatný překl.	3
celkem	12793

Tabulka č. 1

Z tabulky je vidět, že velkou převahu má ekvivalentní kombinace préteritum – imperfektum. Dá se to vysvětlit povahou korpusového materiálu (beletrie) a narativní povahou jednoduchého minulého času (préteritu/imperfektu)

Poněkud překvapující je velký podíl slovesných konstrukcí, které se nedají překládat přímo z češtiny do finštiny. Tato skupina je poměrně různorodá a vyžaduje možná ještě několik vysvětlujících příkladů. Většina případů je poměrně triviálních: slovesné prvky jsou natolik rozdílné, že se nedají z hlediska formální ekvivalence srovnávat. Např.

Hleděl jsem do stropu a vybavil si sebe jako malého kluka : když jsem nemohl usnout , počítal jsem na dřevěném stropu suky a přál jsem si , aby přišla větrná bouře a celou střechu odnesla . Abych viděl velký svět a jeho možnosti .	Katselin kattoo ja muistin itseni pienenä poikana : kun en saanut unta , laskin puisen katon oksakohtia ja toivoin myrskyä , joka veisi koko katon ja näkisin suuren maailman ja sen mahdollisuudet .
---	---

U sloves majících více významů a variací pro jejich použití, jako např. *dát (si,se)*, *stát (se)* jsem se snažila držet základního významu, proto bylo jejich zařazení složitější. Např.

Přišel s batohem , který spolu s oblekem působil	Hänellä oli mukanaan huonosti asuun sopiva
--	--

nepatříčně , a opatrně ho postavil na podlahu . reppu , jonka hän laski varovasti lattialle .

Vyskytly se i případy, kde se význam slovesa lišil od základního významu podle použitého kontextu, přesto byl překlad vhodný ke srovnávání slovesných časů.

Některé případy skupiny jiných konstrukcí mohou z hlediska finských ekvivalentních konstrukcí obsahovat i infinitivní, participiální či ustálené prvky. Pokud ale tyto prvky nejsou zřejmé či se nevyskytují ve formě hledaného slovesa, zařadila jsem je podle vlastního uvážení do skupiny *jiné konstrukce*. Např. (jäljessä seuraavat – participiální konstrukce)

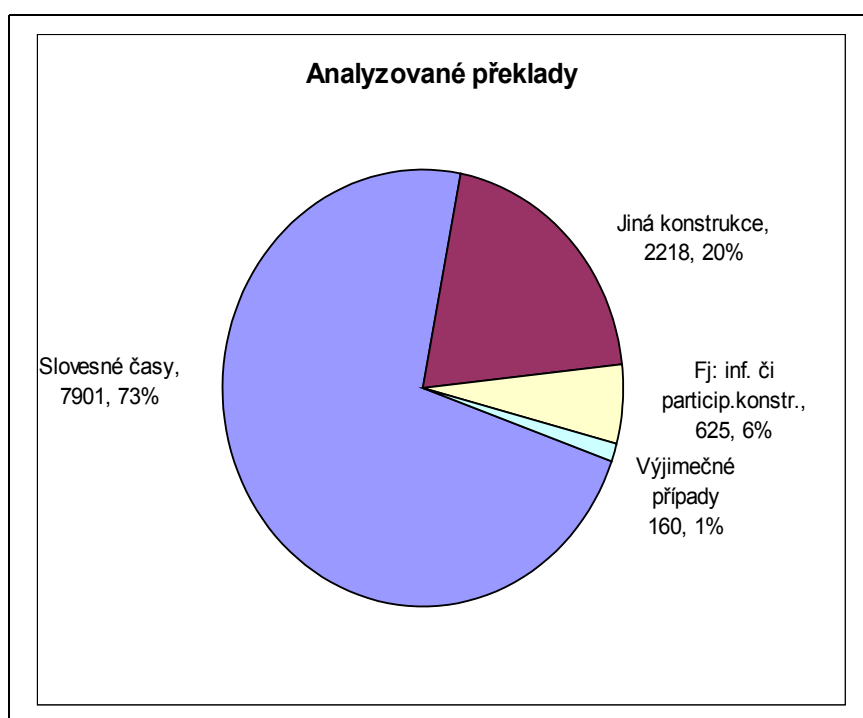
„ Čest tvé průkopnické památce ! Jdeme v tvých stopách . " Tienraivaajan muistolle , **jäljessä**
“
seuraavat . "

Podstatný vliv má na velký podíl rozdílných slovesných konstrukcí povaha a semantický význam daného slovesa.

Třetí největší je skupina, v níž přezens koresponduje s prezentem. Zařadit sem tuto skupinu bylo poněkud sporné, protože obsahuje výskyty odkazující na budoucí čas, který v této práci není předmětem zkoumání. Toto je třeba si uvědomit a brát tuto ekvivalentní skupinu především z hlediska formální ekvivalence. To však neznamená, že by si české a finské přítomné tvary neodpovídaly i sémanticky. Lze na to usuzovat ze skutečnosti, že přítomné tvary českých dokonavých sloves odkazují vždy na budoucnost a že ve finštině je budoucí čas nejběžněji vyjadřován prezentem. Moje vlastní zkušenost to také potvrzuje; nenarazila jsem na případ, kde by finský ekvivalent českého dokonavého, přítomného slovesa odkazoval na jiný než budoucí čas. Na druhou stranu jsem takové případy zvláště nevyhledávala. Zjistit, do jaké míry si tyto přítomné tvary odpovídají i významově a jaké jsou jazykové okolnosti budoucího času v obou jazycích by vyžadovalo podrobnější studium této problematiky.

Ve velké většině korpusového materiálu probíhá základní vyprávění v imperfektu. Nachází se v něm také pasáže v přítomnosti. Nejčastěji se však přítomní tvary vyskytují v dialozích a vnitřních monolozích vyprávěcího. Ve finštině jsou odkazy tohoto základního vyprávění na minulost vyjádřeny většinou plusquamperfektem (vyprávění v imperfektu) nebo perfektem, kdežto český ekvivalent tyto odkazy vyjadřuje užitím préterita. Právě tyto kombinace *préteritum – plusquamperfektum* a *préteritum – perfektum* jsou dalšími frekventovanými ekvivalentními kombinacemi

Necháme-li stranou případy, které jsem už formálního hlediska zařadila do patřičné skupiny a které jsem nepodrobila bližšímu bádání, zbydou nám případy, které vyžadovaly analyzování. Na následujícím grafu vidíme zastoupení těchto analyzovaných překladů.

Graf č. 3

2.2 Jazykový kontext českých ekvivalentů finského perfekta a plusquamperfekta

Perfektum a plusquamperfektum jsou slovesné časy, kterými finština vyjadřuje předminulost a předpřítomnost děje a které systém slovesných časů dnešní češtiny zcela postrádá. Jakými prostředky tyto časy lze v češtině tedy vyjádřit tak, aby co nejlépe vystihovaly situaci a vztah k jiným slovesným časům? Nebo z jiného pohledu, k čemu jsou ve finštině tři minulé časy, když si čeština vystačí s jedním?

V této kapitole jsem se na tyto otázky zaměřila a pomocí paralelního korpusu jsem zkoumala výskyty 18 finských sloves v perfektu a plusquamperfektu spolu s jejich českými formálními ekvivalenty. Jedná se o stejná slovesa jako v předchozí kapitole, avšak tentokrát jsem hledala slovesné časy podle finského tvaru. Tím bylo přičestí jednotného čísla, které má koncovku *-nut*, *-nyt*. Zkoumaná slovesa jsou finskými ekvivalenty nejfrekventovanějších českých sloves. Tvary kondicionální jsem zcela vynechala.

Hledané tvary jsou *sanonut* – *řekl/řikal*, *mennyt* – *šel*, *nähnyt* – *viděl*, *seissyt/seisonut* – *stál*, *tiennyt* – *věděl*, *alkanut* – *začal*, *antanut* – *dal*, *ajatellut* – *myslel*, *tullut* – *přišel*, *tehnyt* – *dělal/udělal*, *kysynyt* – *zeptal se*, *saanut* – *dostal*, *kuullut* – *slyšel*, *palannut* – *vrátil se*, *löytänyt* – *našel*, *istunut* – *seděl*, *jäänyt* – *zůstal* a *odottanut* – *čekal*.

Sloves je místo dvaceti jen 18, protože český seznam sloves obsahuje dva vidové páry se stejným základním významem. Pokud má sloveso více základních významů, vybrala jsem si jen jeden.

Prošla jsem systematicky všechny výskyty a vybrala tvary označující perfektum či plusquamperfektum. Vynechala jsem záporné tvary imperfekta, v nichž významové sloveso je formálně identické perfektu a plusquamperfektu, avšak bez pomocného slovesa *být*.

Slovesa jsem podle typu rozdělila do tří skupin. Do první skupiny jsem zařadila slovesa, jejichž české ekvivalenty jsou dokonavé, do druhé ty, jejichž české ekvivalenty jsou nedokonavé, a do třetí slovesa *tehnyt – dělat, udělat* a *sanonut – říkal, řekl*.

Sledováním slovesného vidu jsem zkoumala, zda dokonavost či nedokonavost slovesa zůstává striktně stejná v rámci kategorie, v níž sloveso je. Na výsledky by totiž mohlo mít vliv, že většina sloves má svůj vidový protějšek. Zajímavá je také otázka, má-li na dokonavost či nedokonavost vliv slovesný čas finského ekvivalentu.

Případy jsem rozdělila do skupin podle české formální ekvivalence, tj. podle českého slovesného času. U výskytů s perfektem jsem brala na zřetel navíc to, jde-li o perfektní trvání, dokončenou událost s následky na přítomnost nebo jestli perfektem se odkazuje na budoucí čas (viz 1.3.8). Plusquamperfektní tvary jsem zařadila všechny do jedné skupiny z toho důvodu, že základní funkce tohoto slovesného času jsou jednodušší než u perfekta. Takto vzniklé skupiny ke zkoumání jsou tedy:

prét-perf - FJ: perf. trvání
prét-perf - dokončená událost
prét-perf - perf. bud. času
prét-plupf
préz-perf
préz-plupf

U těchto šesti skupin jsem sledovala následující jazykové jevy:

- a) má-li český ekvivalent dokonavý či nedokonavý vid
- b) obsahuje-li větný kontext příslovečné určení času či jiné údaj odkazující na minulost (případně na budoucnost), pokud ano, vyskytuje-li se v obou jazycích nebo jen v češtině

Zkoumala jsem rozdílnost ekvivalentních kombinací z hlediska míry a druhu časových pojmů, které potřebují pro vyjádření časových vztahů. Za tímto účelem jsem se zaměřila na příslovečná určení času, která se k těmto kombinacím váží.

Výsledky vypadají takto:

Perfektivní slovesa						
	impf.aspekt	pf.aspekt	čas. údaj v obou jaz.	čas.údj jen v čj.	celkem	
<i>prét-perf - FJ: perf.. trvání</i>	1	35		6	0	36
<i>prét-perf - dokončená událost</i>	0	20		4	1	20
<i>prét-perf - perf. bud. času</i>	0	3		3	0	3
<i>prét-plupf</i>	3	180		25	1	183
<i>préz-perf</i>	1	1		0	0	2
<i>préz-plupf</i>	3	0		1	0	3
celkem	8	239		39	2	247
%	3,2	96,8		15,8	0,8	100
				<i>jiná konstr.</i>		137
				<i>kontext</i>		7
				<i>ekvivalent chybí</i>		1

Tabulka č. 2

Imperfektivní slovesa						
	impf.aspekt	pf.aspekt	čas. údaj v obou jaz.	čas.údj jen v čj.	celkem	
<i>prét-perf - FJ: perf. trvání</i>	16	1		9	0	17
<i>prét-perf - dokončená událost</i>	41	8		20	12	49
<i>prét-perf - perf. bud. času</i>	0	0		0	0	0
<i>prét-plupf</i>	112	32		67	13	144
<i>préz-perf</i>	5	2		0	0	7
<i>préz-plupf</i>	2	1		1	0	3
celkem	176	44		97	25	220
%	80,0	20,0		44,1	11,4	100
				<i>jiná konstr.</i>		84
				<i>kontext</i>		3
				<i>ekvivalent chybí</i>		4

Tabulka č. 3

Říci- říkat, dělat - udělat						
	impf.aspekt	pf.aspekt	čas. údaj v obou jaz.	čas.údj jen v čj.	celkem	
<i>prét-perf - FJ: perf. trvání</i>	1	2		1	0	3
<i>prét-perf - dokončená událost</i>	6	30		10	0	36
<i>prét-perf - perf. bud. času</i>	0	0		0	0	0
<i>prét-plupf</i>	24	64		20	7	88
<i>préz-perf</i>	3	0		1	0	3
<i>préz-plupf</i>	5	0		0	0	5
celkem	39	96		32	7	135
%	28,9	71,1		23,7	5,2	100
				<i>jiná konstr.</i>		42

Tabulka č. 4

(Vzorové příklady se nacházejí na konci této kapitoly)

K této tabulce bych ráda ještě přidala jednu zvláštní kategorii navíc, na kterou jsem si všimla až v průběhu zpracování sloves: český prézens koresponduje finskému perfektu trvání.

Z těchto výsledků lze pro slovesné vidy vyvodit následující obecný závěr: slovesa vid málokdy mění a většinou zůstávají ve stejné kategorii. Imperfektivní slovesa mění kategorii častěji, což nejspíš je dáno jejich volnější povahou. V případě sloves *říci*, *říkat* a *dělat*, *udělat* může převaha perfektivního aspektu být částečně důsledkem vyšší frekvence výskytu v korpusových datech.

Když se podíváme na kategorii imperfektivních sloves, vidíme, že v podskupině perfekta *dokončená událost* je český ekvivalent nejčastěji vyjádřen dokonavým slovesem. Toto je zajímavé, protože i když ve finštině jde o děje aspektuálně dokončené, nemusí tomu tak být u českého ekvivalentu.

Zdá se také, že u ekvivalentní kombinace *préz. - plupf.*, a do jisté míry i *préz. - perf.*, se český ekvivalent často vyskytuje v imperfektivním tvaru (příklad č. 1). Stejně tak tomu bylo i u kombinace *préz. - perf. trvání*, kde se všechny čtyři české ekvivalenty vyskytly v imperfektivním tvaru (příklad č. 2). Ve většině případů se k těmto kombinacím neváže nutně příslovečné určení časů.

Když se podíváme na výsledky kategorií časových údajů navazující k jednotlivým ekvivalentním kombinacím, zjistíme, že nejsou nijak jednotné. Víme jenom o jedné kategorii, kde se časový tvar vyskytoval vždy: *prét – perf. budoucího času*. Toto je celkem logické, bez něho bychom nepoznali, že jde o vyjadřování budoucího času (příklad č. 3). (?) Pomineme-li ekvivalentní kombinaci *prét – perf. budoucího času*, najdeme ve všech třech

tabulkách nejvíce kombinací *prét-plupf* a *prét-perf - dokončená událost*. Častý výskyt kombinace *prét-plupf* lze alespoň částečně vysvětlit hlavní funkcí plusquamperfekta, kterou je vyjádření časově správně uspořádaných minulých dějů. To je také důvod, proč finský ekvivalent v některých případech vystačí i bez příslovečného určení času (příklad č. 4). V případě *prét-perf - dokončená událost* jde nejspíš o tendenci zdůrazňování časových vztahů či zdůrazňování sémantické (příklad č. 5).

V korpusových datech nalezená příslovečná určení času byla bez výjimky neurčitého typu: *už, tehdy, kdysi, tenkrát, za tu dobu, jednou a podobně*. V tom, jaká příslovečná určení času se váží k perfektu a jaká k plusquamperfektu, nejsou významné rozdíly. Všimla jsem si také, že pokud se k perfektu navazují časové údaje násobnosti (*vždycky, v jednom kuse*), je u českého ekvivalentu velmi častý imperfektivní aspekt.

Přítomnost příslovečného určení času se však pro češtinu nezdá být nutným požadavkem pro vyjádření předpřítomnosti či předminulosti. Jaké další prostředky jsou tedy pro jejich vyjádření?

Při zpracovávání sloves jsem zjistila, že i když věta neobsahuje příslovečné určení času, může obsahovat nějaký jiný lexikální prvek, který svědčí o tom, že jde o děj předminulý. Jsou to většinou prvky verbální: jiným slovesem se odkazuje dále do minulosti. Převážně jsou to slovesa typu *vyprávět, vzpomenout si (na něco)* a podobné (příklad č. 6). Tyto lexikální prvky mohou být však i neslovesné povahy, když odkaz na minulost je vyjadřován sémanticky (příklad č. 7). Někdy tuto roli hraje dokonavý vid (příklad č. 8)

Pokud ve větném kontextu nenalezneme žádný slovesný či jiný prvek odkazující na předminulost, je možné kontext použitím funkce projektu Intercorp *zobraz kontext* rozšířit. Je však možné, že ani o několik vět širší kontext není dostatečný a hledaný prvek nelze najít. V tomto případě se musíme spokojit s faktem, že systémy slovesných časů češtiny a finštiny

jsou odlišné a všechno se nedá zjistit. Nebo můžeme hledat dále v kontextu, neboť kontext je základem všeho.

Příklad č. 1: prés. – plupf.

Pan Dursley si na okamžik nepřipustil , co to vlastně Kesti hetken ennen kuin hän tajusi , mitä *oli vidí* , ale pak prudce otočil hlavu dozadu a podíval se *nähty* - sitten hän heilautti äkkiä päätään ja ještě jednou . katsoi uudestaan .

Příklad č. 2: prés – perf. trvání

A Ústí se mi najednou *začíná* líbit , oproti Ja Usti *on* äkkiä *alkanut* tuntua kivalta paikalta . Täällä on Praze je to tady útulný , všude je blízko Prahaan verrattuna kodikasta ja välimatkat lyhyitä ,.

Příklad č. 3: prét – perf. budoucího času

” Tady nemám komu a na VÚAOCH pošlu už jen výstupní list - *napřed* si ovšem tady najdu místo - a do Prahy přijedu někdy až potom , už jen vrátit fasované laboratorní pláště ... - Täällä ei ole kenelle ilmoittaa ja SOKTULAan lähetän enää eroanomukseni - kunhan *olen ensin löytänyt* työpaikan täältä . Ja Prahaan menen sitten joskus vain palauttamaan talolta saamani laboratoriotakin .

Příklad č. 4: prét-plupf

Dojeli ke kamenitému místu , kde *předtím* *uviděl* He tulivat kiville missä poika *oli nähnyt* haukat , krahujce ; teď tu panovalo jen ticho a vítr . mutta nyt siellä humisi vain tuuli ja hiljaisuus .

Příklad č. 5: prét-perf - dokončená událost

Víte , že jsem vám *už mockrát dělal* v noci , ale *Olen* kyllä *ennenkin monesti tehnyt* yövuoroja , tentokrát nebudu . mutta nyt *en rupea* .

Příklad č. 6: verbální prvek odkazující na předminulost děje

S hrdoostí vyprávělo o pastýři , který opustil své ovce a <u>šel</u> za snem , který se mu zdál po dvě noci .	Se kertoi ylpeänä tarinaa paimenesta joka <i>oli jättänyt</i> lampaansa ja <i>lähtenyt</i> seuraamaan näkyä jonka <i>oli nähnyt</i> kahdesti unessaan .
--	--

Příklad č. 7: neverbální lexikální prvek odkazující na předminulost děje

Na okenním parapetu <i>zůstal ležet</i> pohled poslaný předešlému pacientovi , loďka na snímku odvážela do zapadajícího slunce člověka zachumlaného v přikrývce .	Ikkunalaudalle <i>oli jäänyt edelliselle</i> potilaalle lähetetty kortti , jossa pursi kuljetti huopaan käärittyä ihmistä kohti auringonlaskua .
--	--

Příklad č. 8: dokonavý vid odkazující na předminulost děje

Když jsem <i>uviděl</i> skrze Luciin úsměv její usmířenou duši , byl jsem u cíle a měl jsem odejít .	Kun <i>olin nähnyt</i> Lucien hymyn läpi hänen sielunsa sovituksen , olin perillä ja minun olisi pitänyt lähteä .
--	---

2.3 Vliv původního jazyka korpusových materiálů

Česko-finský paralelní korpus obsahuje celkem 11 románů. Původně je sedm z nich finských, dva jsou české, jeden je anglický a jeden portugalský. Korpus obsahuje český a finský překlad všech těchto románů. Texty z anglického a portugalského románu jsem se rozhodla zkoumat zvlášť a zařadila je do vlastní skupiny. Výsledky získané z této skupiny jsem porovnála s výsledky získanými z textů původem českých a finských.

Cílem bylo zjistit, zda původní jazyk textu má vliv na frekvenci výskytu jednotlivých slovesných časů ve finštině a češtině. Dále jsem zkoumala, existují-li rozdíly ve

frekvenci používání jiných, sémanticky podobných, sloves (viz 2.5.1.1), když původní jazyk originálu je jiný a překlady do finštiny a češtiny jsou na sobě zcela nezávislé.

Získala jsem následující výsledky:

Relativní přistoupení jednotlivých ekvivalentních kombinací

	<i>originál anglický či portugalský</i>	<i>originál český či finský</i>	<i>rozdíl v %</i>
čj:imperativ	1,3	2,5	-1,2
čj:infinitiv	13,7	10,1	3,6
ekviv.chybí	0,5	0,2	0,2
fj:imp.konstr.	0,2	0,1	0,1
fj:inf.konstr.	4,2	2,7	1,5
fj:particip.konstr.	0,7	2,1	-1,4
jiná konstr.	20,4	16,9	3,5
kond.min-kond.pf	0,1	0,0	0,0
kond.préz-kond.pf	0,4	0,5	-0,1
kond.préz-kond.préz	1,0	1,1	-0,1
kond.préz-prét	0,1	0,0	0,0
kond.préz-préz	0,1	0,1	0,0
kontext	0,1	0,9	-0,8
prét-impf	39,5	41,1	-1,6
prét-kond.pf	0,2	0,1	0,1
prét-kond.préz.	0,2	0,2	0,0
prét-pf	1,0	1,9	-0,9
prét-plupf	4,2	3,2	1,0
prét-préz	0,2	0,4	-0,2
préz-impf	1,1	1,4	-0,4
préz-kond.pf	0,1	0,0	0,0
préz-kond.préz	0,7	0,9	-0,2
préz-pf	0,1	0,1	0,0
préz-plupf	0,1	0,0	0,0
préz-préz	9,3	12,4	-3,1
sporné	0,0	0,0	0,0
špatný překl.	0,0	0,0	0,0
ustálené	0,0	0,2	-0,2
zvláštní	0,8	0,8	0,1
	100	100	0,0

Tabulka č. 6

Z tabulky vidíme, že rozdíly ve výskytu jednotlivých slovesných časů v závislosti na jazyku originálního textu jsou zcela zanedbatelné. Jen ve třech kategoriích (*čj: infinitiv, jiná konstrukce a préz. – préz.*) přesahuje rozdíl 3 %. Tak malý rozdíl může být zcela nahodný a v tomto směru není nutné provádět další analýzu.

K podobnému závěru jsem dospěla i u druhé zkoumané otázky: procentuální zastoupení sloves jiných, avšak podobného významu, je u děl přeložených ze třetího jazyka 9,3% a u děl původem českých nebo finských 9,1%. Rozdíl je i tady tak malý, že se další analýza jeví jako nemožná i zbytečná.

3 Závěr

Cílem této práce bylo porovnávat systémy slovesných časů českého a finského jazyka, a to jak z hlediska teoretického, tak i z praktického. Tyto jazyky jsou velice odlišné, proto k vytvoření celkového přehledu bylo třeba představit slovesné systémy a jednotlivé slovesné časy obou jazyků a vysvětlit jejich vzájemné vztahy. K tomu nám posloužily gramatiky obou jazyků a vzorové příklady z korpusových dat, pomocí nichž byly jednotlivé slovesné časy vysvětlovány.

Praktická srovnávací práce byla uskutečňována pomocí projektu paralelních korpusů Intercorp, který umožňuje paralelní zkoumání vybraných jazykových jevů. Zkoumaný

korpusový materiál jsem rozdělila do dvou skupin podle původního jazyka: jednu skupinu tvořily texty, které jsou původem české nebo finské, druhou všechny zbývající. Obě skupiny jsem podrobila zkoumání z následujících hledisek:

- jak se překládají jednotlivé slovesné časy z jednoho jazyka do druhého, když systémy slovesných časů jsou odlišné
- jaké ekvivalentní kombinace překládaných slovesných časů existují
- jaká je frekvence výskytu těchto kombinací v korpusových datech

Rozdíly ve výsledcích skupin vzniklé na základě jiného výchozího jazyka korpusových dat jsem pak okomentovala zvlášť.

Výsledky slouží k přehledu o frekvenci výskytu jednotlivých ekvivalentních kombinací a poskytují nám informaci o tom, za jakých jazykových okolností se tyto kombinace vyskytují. Překvapující byl poměrně velký podíl konstrukcí, u kterých se český slovesný čas nedal jednoduše porovnat s finským ekvivalentem.

Po vytvoření celkového přehledu systémů slovesných časů v českém a finském jazyce i obvyklých postupů při jejich překládání jsem se rozhodla blíže se soustředit na dva slovesné časy, které jsou součástí slovesného systému jen ve finštině. Jde o perfektum a plusquamperfektum, u kterých jsem se pomocí korpusových výskytů pokusila nalézt obecné tendence jejich překladů z finštiny do češtiny. To se mi do určité míry podařilo, ale je třeba si uvědomit, že jde pouze o tendence. Na to, abychom mohli učinit přesnější závěry, je korpusových dat a hledaných výskytů příliš málo. Překvapující byl poměrně malý počet příslovečných určení časů vázících se k perfektu a plusquamperfektu.

Yhteenveto

Diplomityössäni vertailen tšekin ja suomen kielten verbijärjestelmiä ja aikamuotoja. Lähestymistapa on yhtäältä teoreettinen, toisaalta käytännönläheinen.

Příloha

Tabulka výsledků všech ekvivalentních kombinací

sloveso	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
řici	1755	17	47	5	54	0	0	2	1	12	23	6	1	0	0
jít	268	2	15	1	75	2	0	10	6	1	15	4	0	1	0
vidět	259	53	60	5	132	0	1	16	0	0	10	2	0	0	3
stát (se)	342	18	40	1	78	0	0	16	3	1	12	6	1	0	1
vědět	277	0	6	8	264	1	0	32	0	1	14	5	1	0	0
začít	380	8	41	7	69	0	0	0	0	7	4	1	0	1	0
říkat	254	14	22	1	126	3	3	28	0	0	6	2	0	0	0
dát (si, se)	86	6	17	2	45	0	0	1	1	11	9	4	0	1	0
myslet/myslit	136	3	20	1	118	0	0	13	3	0	3	5	1	0	3
přijít	153	5	41	5	48	1	0	3	7	13	0	6	0	0	0
dělat	42	0	5	0	89	2	2	17	0	0	7	1	2	0	0
zeptat (se)	470	0	0	1	8	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
dostat (se)	100	12	41	6	45	1	0	5	0	16	8	3	0	0	0
slyšet	100	25	29	2	51	0	0	0	0	1	5	3	2	1	1
udělat	64	10	1	0	44	0	0	2	0	9	4	1	1	0	2
vrátit (se)	109	5	11	0	39	0	0	0	0	9	1	2	0	0	1
najít	75	10	25	0	42	0	0	1	2	11	4	4	0	0	0
sedět	148	11	0	2	70	0	0	7	0	1	0	4	0	0	0
zůstat	92	9	22	0	35	0	0	1	0	11	5	2	1	0	0
čekat	87	6	9	0	42	0	0	16	0	0	4	5	1	0	2

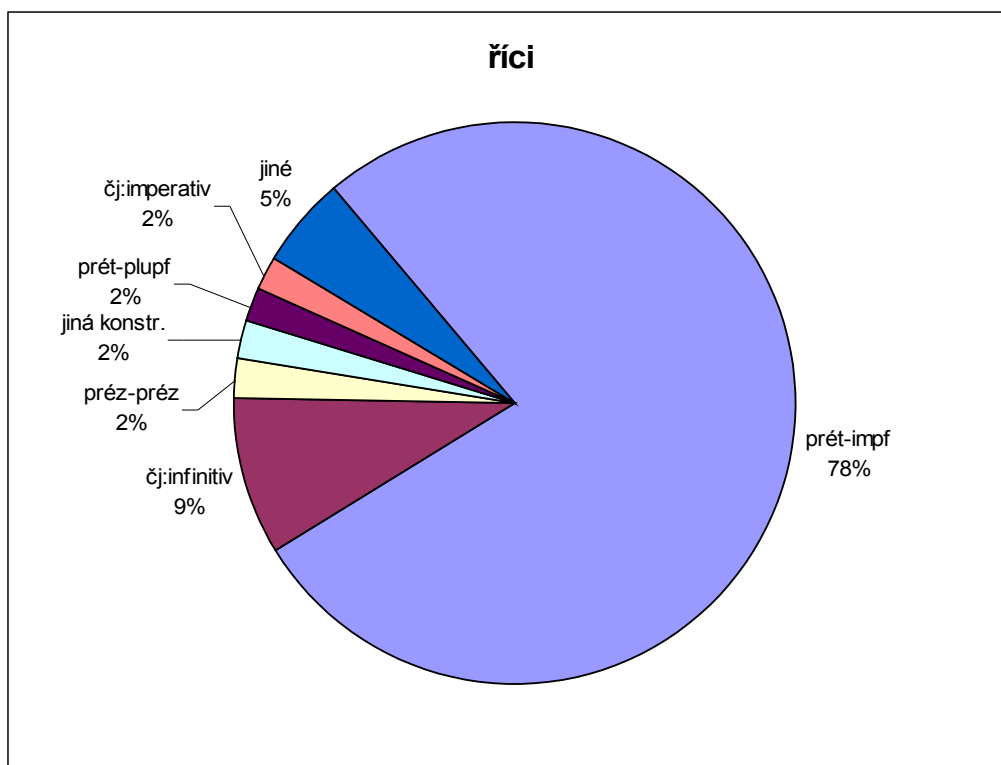
5197	214	452	47	1474	10	6	170	23	104	135	66	11	4	13
------	-----	-----	----	------	----	---	-----	----	-----	-----	----	----	---	----

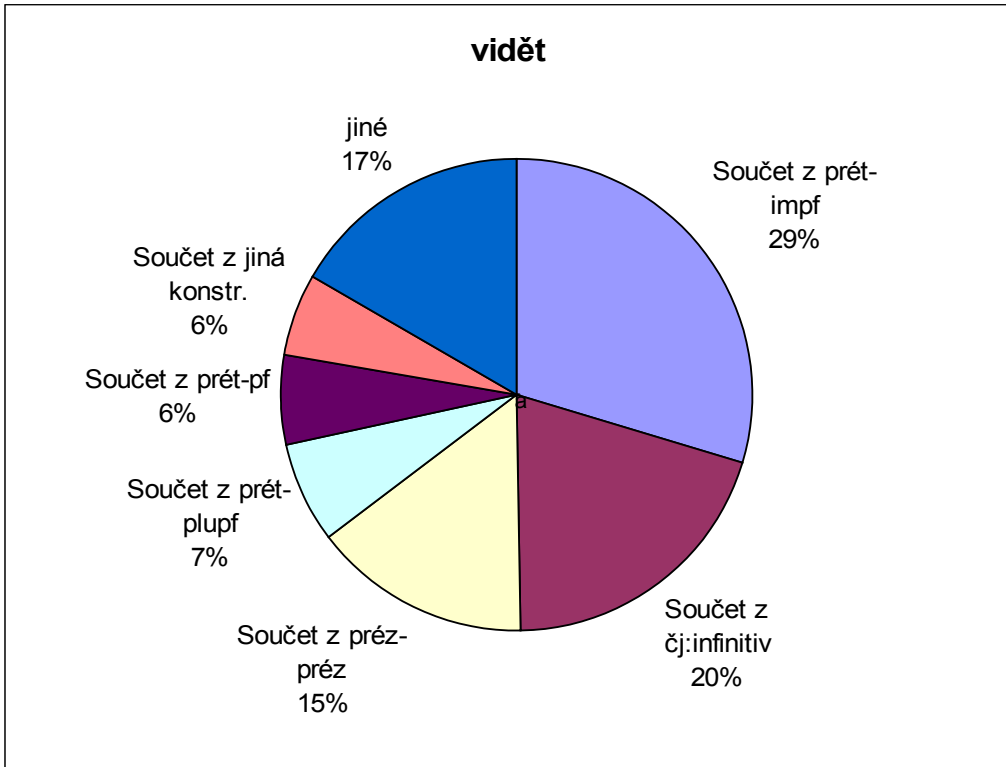
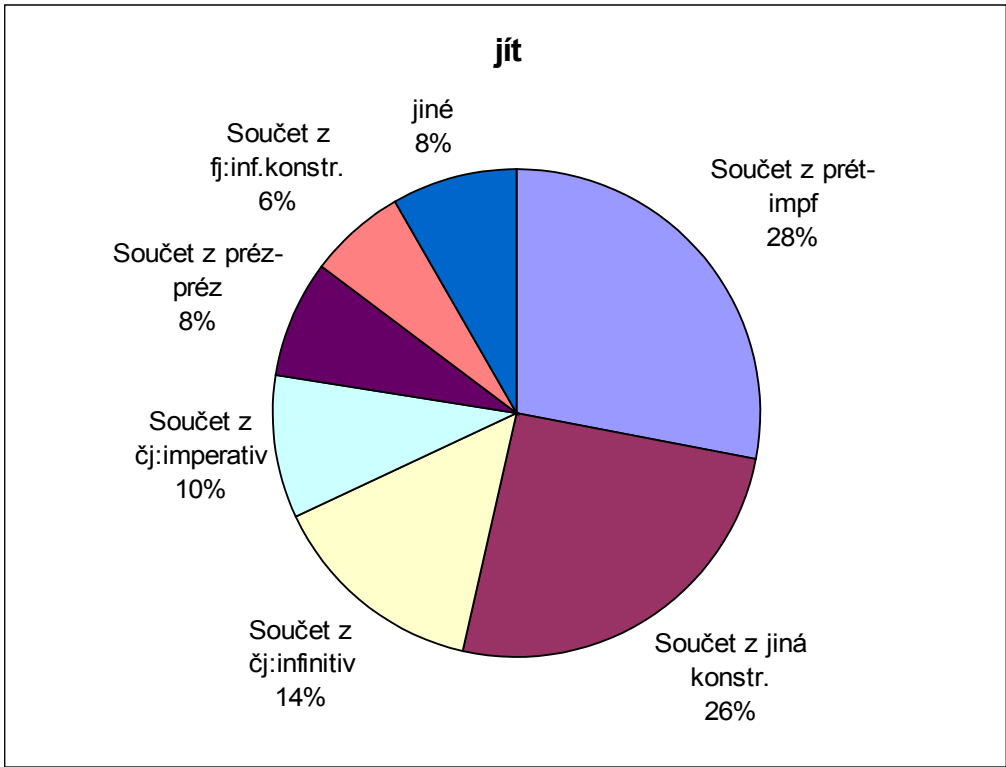
sloveso	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	suma
řici	0	1	47	12	30	2	4	7	205	40	0	0	0	0	2271
jít	0	2	244	6	61	3	1	9	137	91	1	0	0	0	955
vidět	0	1	50	32	27	5	2	6	174	35	0	0	0	0	873
stát (se)	0	0	165	18	17	0	1	7	0	0	0	0	33	0	760
vědět	0	0	65	8	33	2	5	10	0	0	2	15	0	0	749
začít	1	0	94	6	9	0	0	4	32	0	0	0	44	1	709
říkat	0	0	101	6	17	0	4	4	42	10	0	0	3	0	646
dát (si, se)	0	0	500	3	22	1	0	3	71	33	0	0	8	0	824
myslet/myslit	0	1	147	6	7	0	4	3	51	7	0	0	0	0	532
přijít	0	0	166	10	14	0	3	2	47	4	0	0	0	0	528
dělat	0	0	156	7	12	0	1	1	148	9	0	0	1	1	503
zeptat (se)	0	0	2	3	6	0	3	1	0	0	0	0	0	0	495
dostat (se)	0	0	121	24	16	0	0	3	67	0	0	0	10	0	478
slyšet	0	1	29	14	23	0	0	0	93	12	0	0	0	0	392
udělat	0	0	86	6	13	1	6	8	103	9	0	0	0	0	370
vrátit (se)	1	0	64	20	20	1	1	3	68	12	0	0	0	0	367
najít	0	0	85	7	16	0	0	2	74	2	0	0	0	0	360
sedět	1	0	48	11	22	0	2	0	28	1	0	0	0	1	357
zůstat	0	0	65	12	6	0	1	2	44	7	0	0	0	0	315
čekat	0	0	56	9	25	0	1	5	38	2	0	0	0	1	309
3	6	2291	220	396	15	39	80	1422	274	3	15	99	4	12793	

1	prét-impf	16	préz-kond.pf
2	prét-pf	17	kond.min-kond.pf
3	prét-plupf	18	jiná konstr.
4	prét-préz	19	fj:particip.konstr.
5	préz-préz	20	fj:inf.konstr.
6	préz-pf	21	fj:imp.konstr.
7	préz-plupf	22	ekviv.chybí
8	préz-impf	23	kontext
9	prét-kond.préz.	24	čj:infinitiv
10	préz-kond.préz	25	čj:imperativ
11	kond.préz-kond.préz	26	špatný překl.
12	kond.préz-kond.pf	27	ustálené
13	kond.préz-préz	28	zvláštní
14	kond.préz-prét	29	sporné
15	prét-kond.pf		
16	préz-kond.pf		

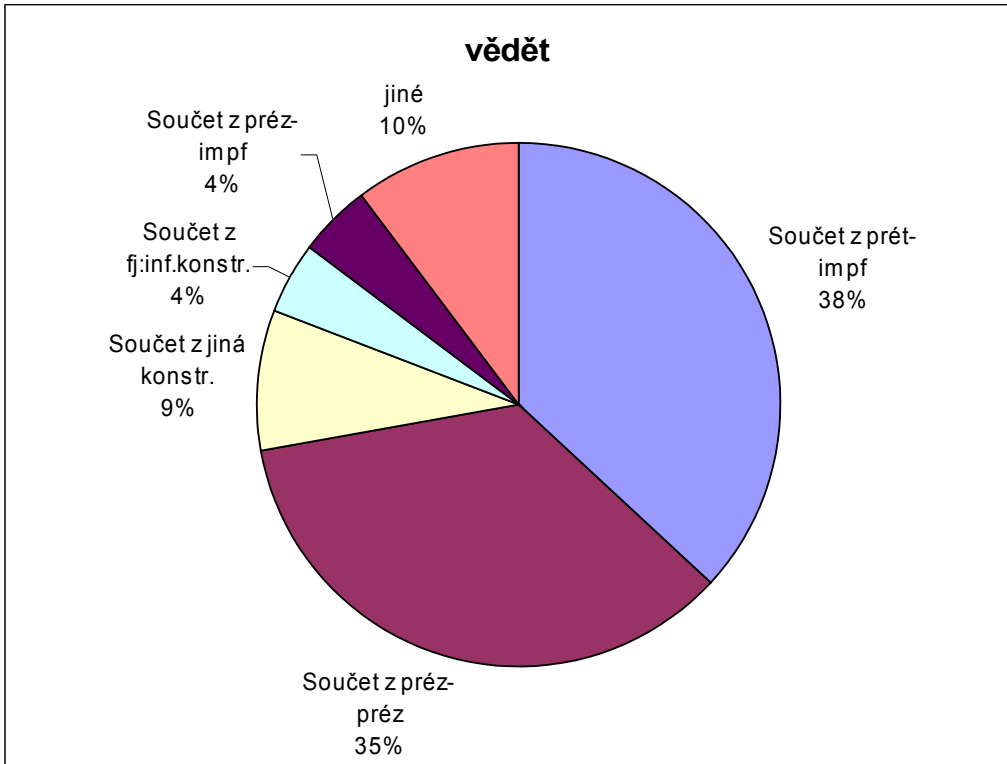
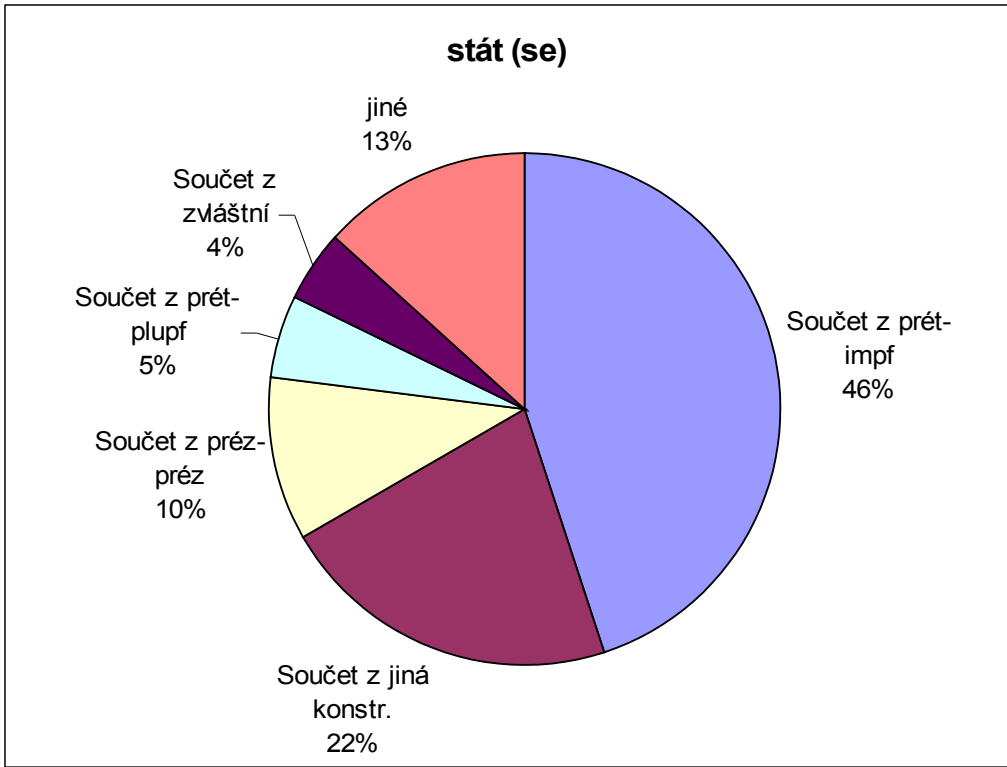
Tabulka č. 7

Procentuální přistoupení ekvivalentních kombinací jednotlivých sloves:

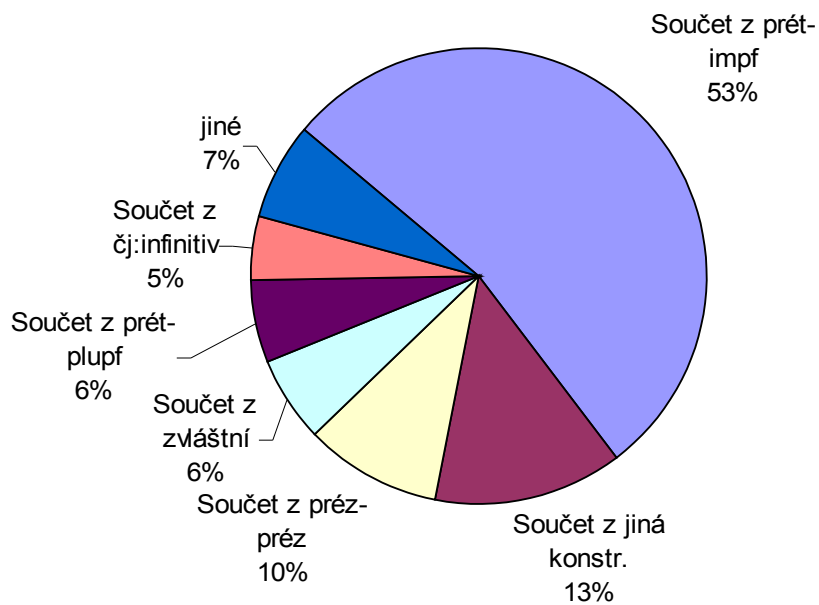

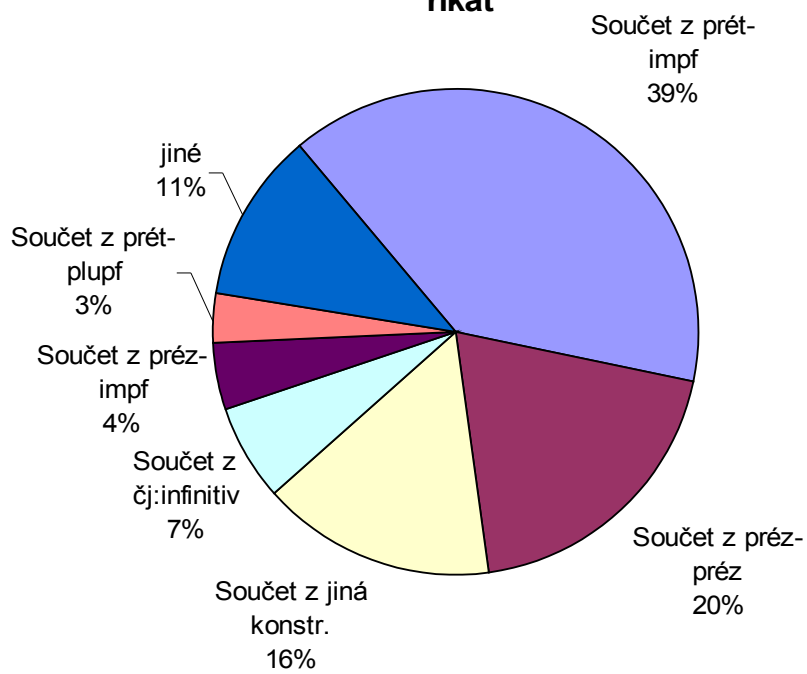

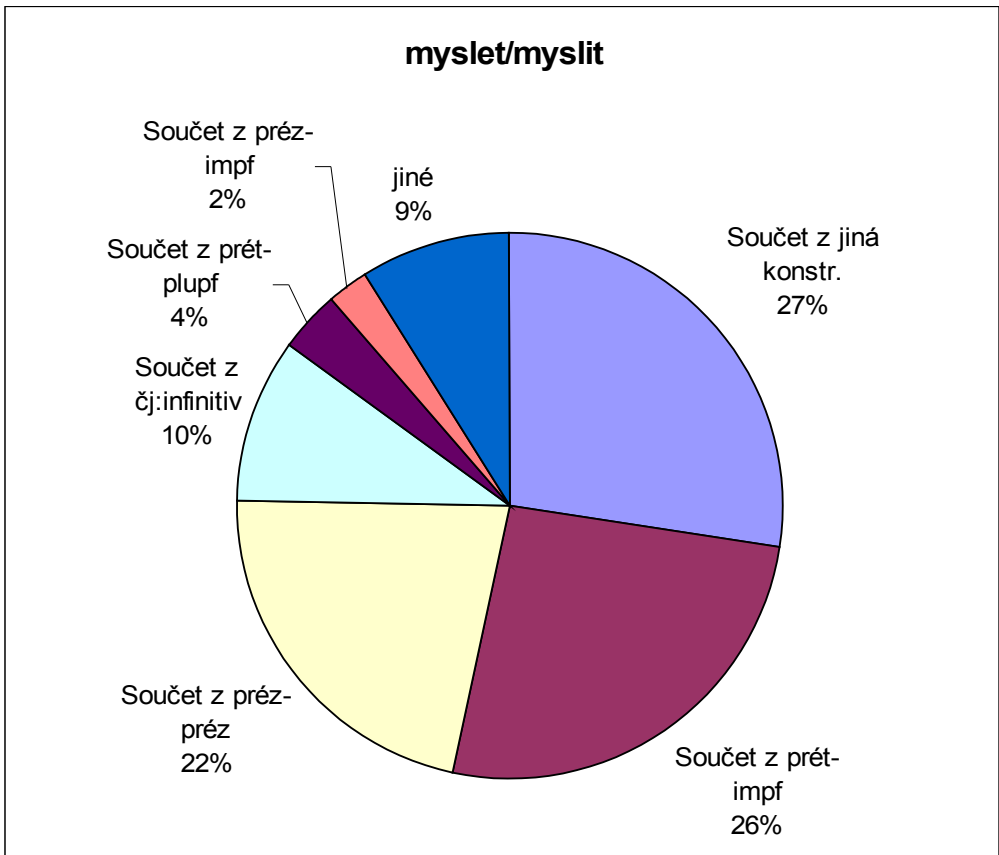
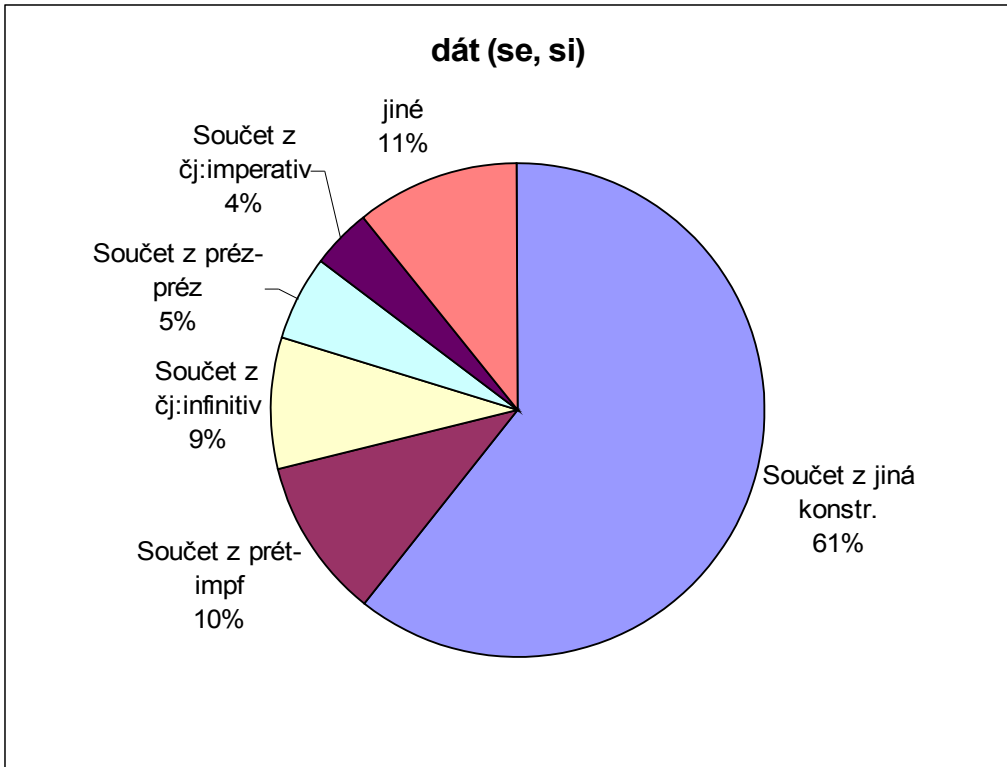

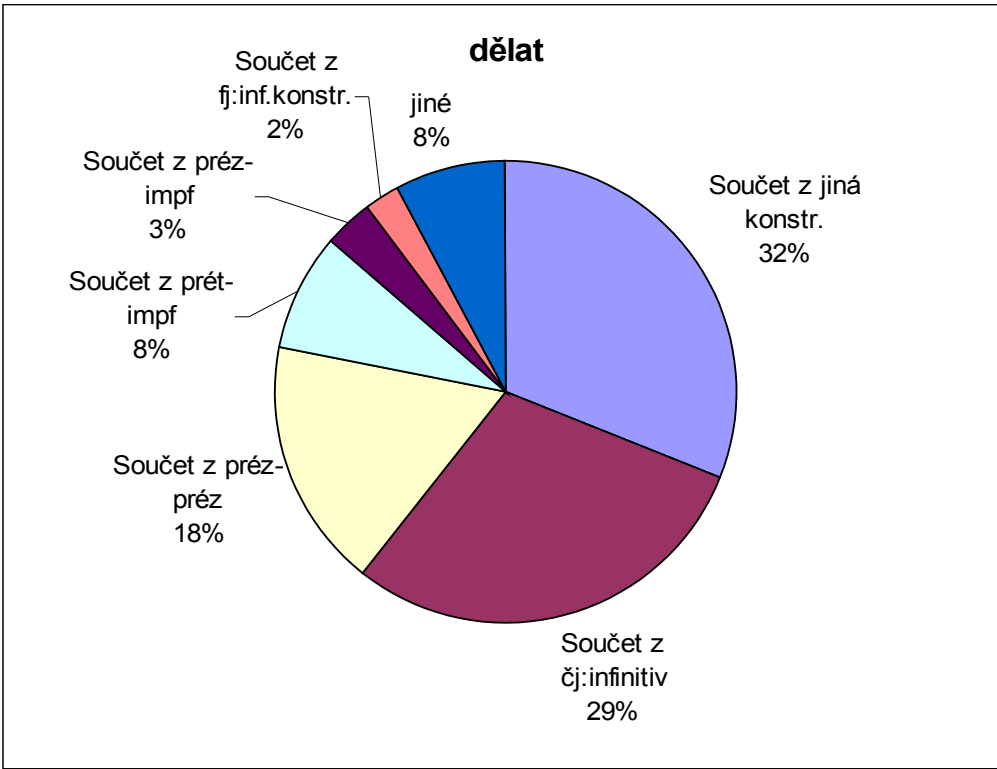
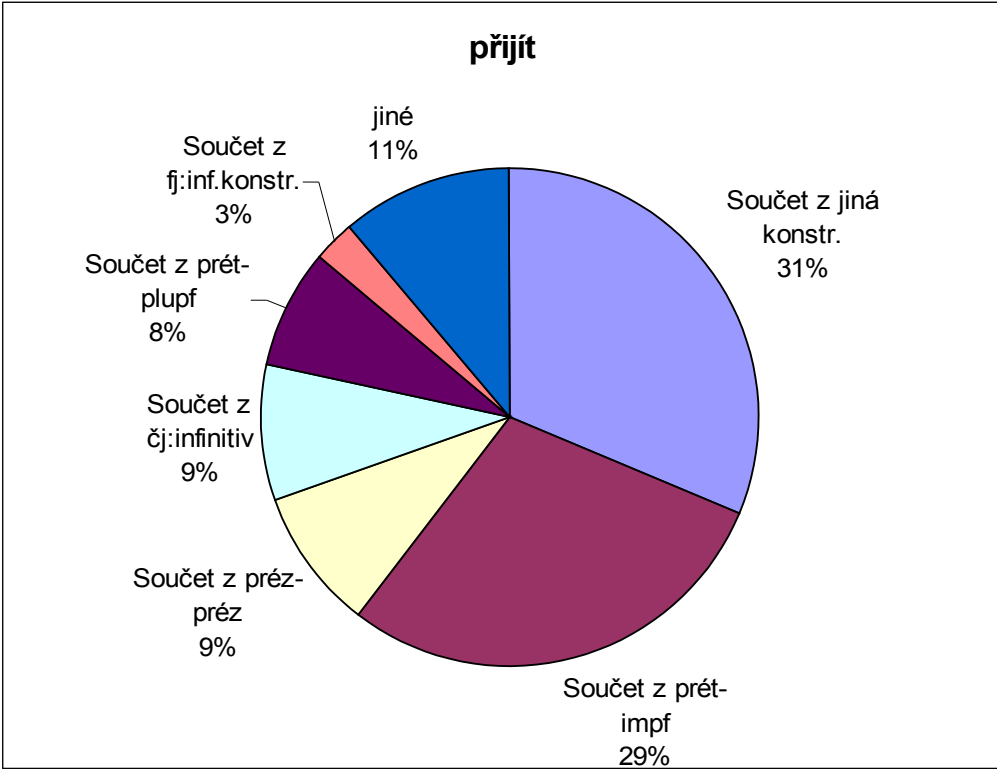
začít

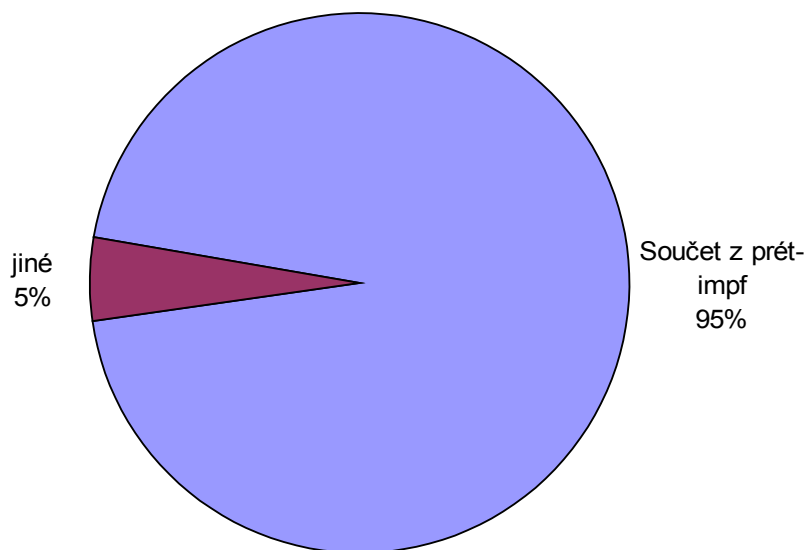
říkat

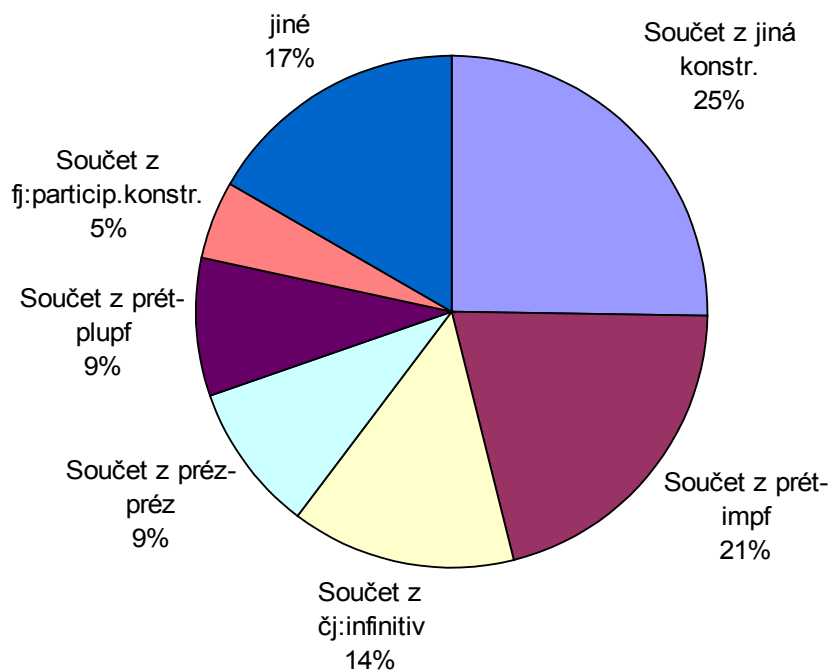

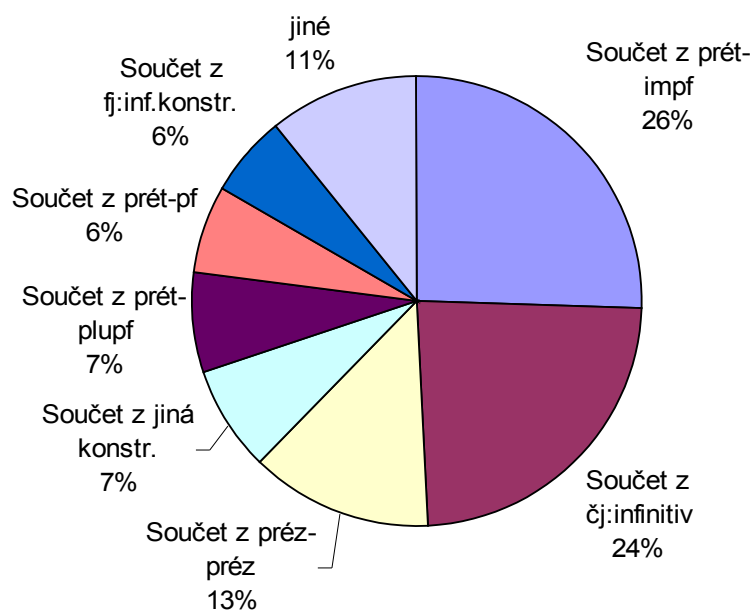
zeptat (se)

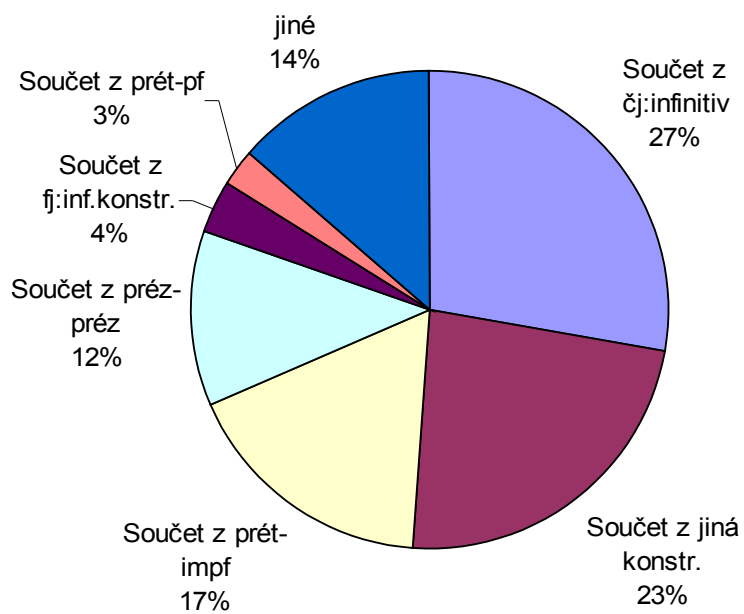
dostat (se)

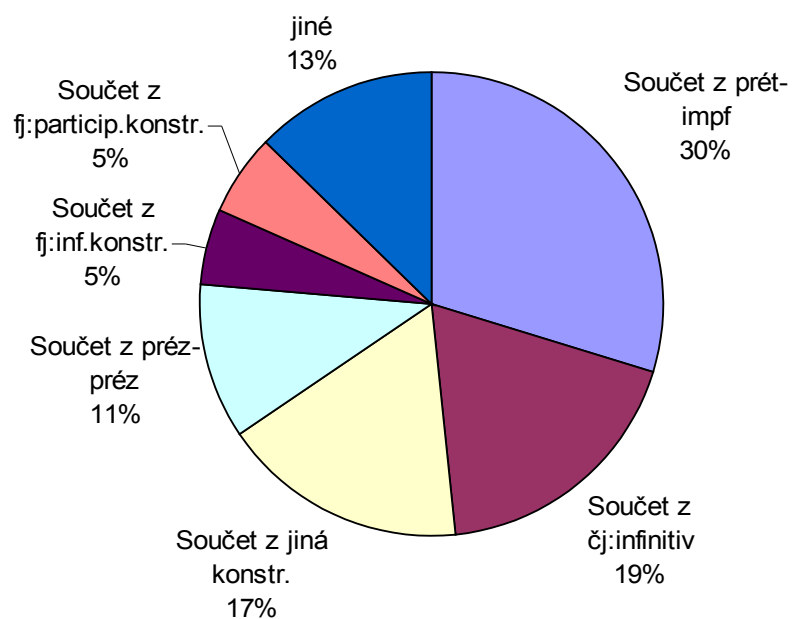
slyšet

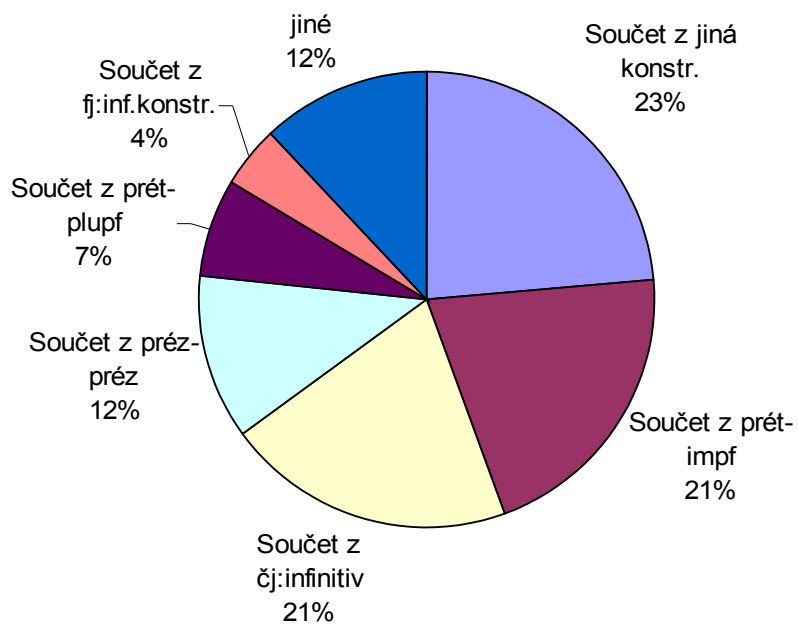
udělat

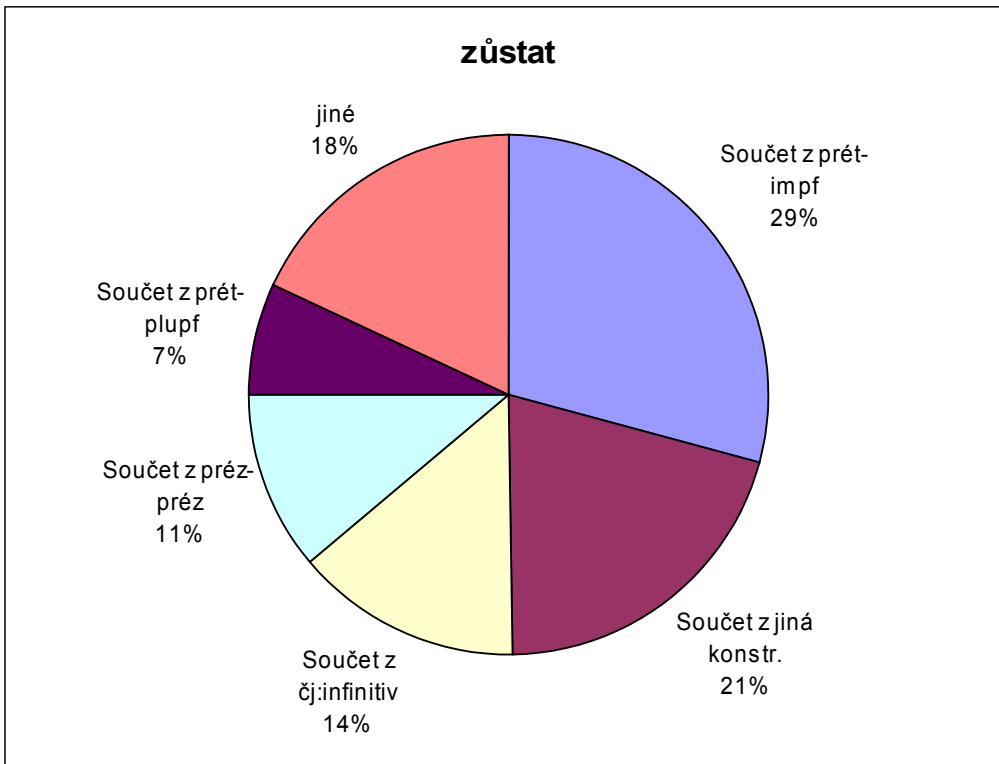
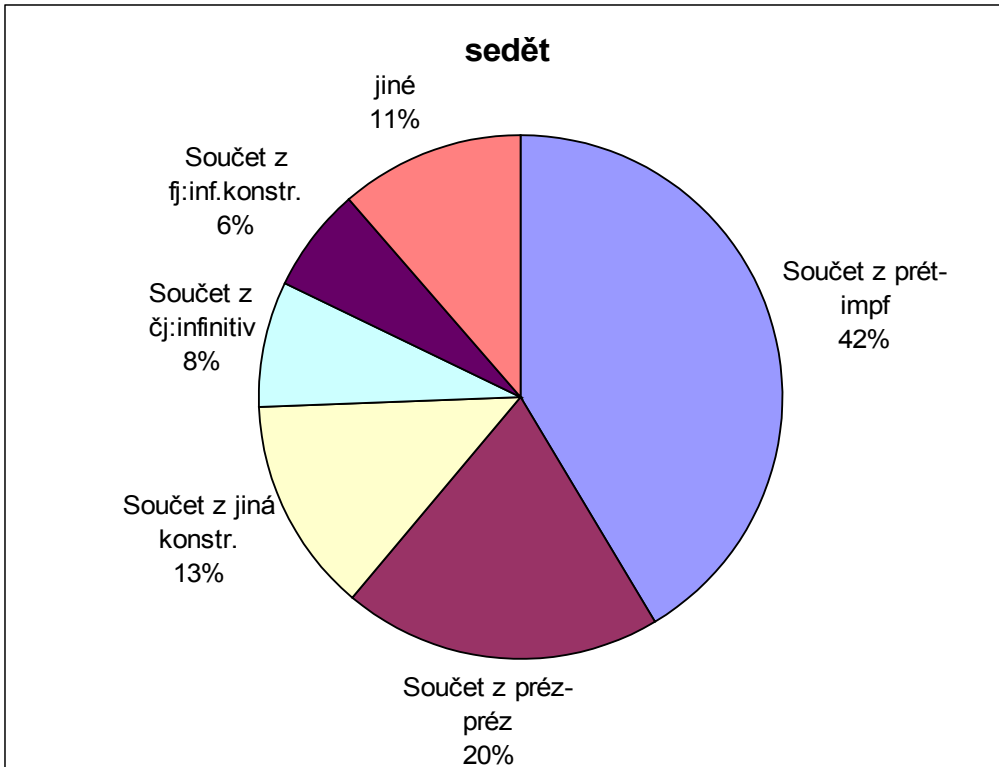

vrátit (se)

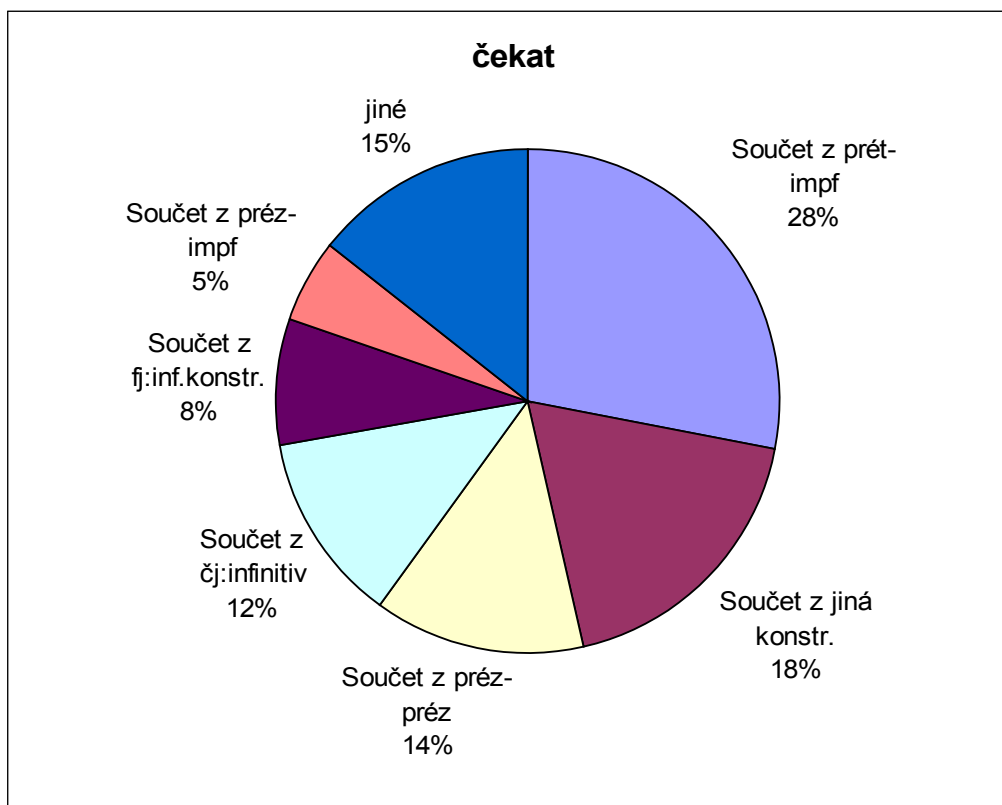

najít

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Frekvenční tabulka zpracovaných sloves

Tabulka č. 2: Tabulka ekvivalentních kombinací všech výskytů

Tabulka č. 3: Perfektivní slovesa

Tabulka č.4: Imperfektivní slovesa

Tabulka č.5: Říci- říkat, dělat - udělat

Tabulka č. 6: Relativní přistoupení jednotlivých ekvivalentních kombinací

Tabulka č. 7: Tabulka výsledků všech ekvivalentních kombinací

Graf č.1: Procentuální graf výskytů zpracovaných sloves

Graf č. 2: Sloveso dělat

Graf č.3: Analyzované případy

Graf č. 4:

Seznam zkratek

ČNK – Český národní korpus

PMČ – Příruční mluvnice češtiny

VISK – Iso suomen kielioppi (webová verze)

préz. – prézens, přítomní

prét. – préteritum

fut. – futurum

bud. - budoucí

impf. – imperfektum

pf. – perfektum

plupf. - plusquamperfektum

kond. – kondicionál

přít. – přítomný

sg. – singulár

pl. – plurál

fj. – finský jazyk

čj. – český jazyk

nedok. – nedokonavé

dok. – dokonavé

kond. – kondicionál

obj. objekt

MU – momentu události

MOz – moment oznámení

MOd – moment odkazu

Literatura

Čermák, F. - Blatná, R. (eds.): Korpusová lingvistika: Stav a modelové přístupy. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2006

Čermáková M.: Diplomová práce, FF UK, Praha 2005

Dušková L.: Studies in the English Language, Karolinum, Praha 1999

Iso suomen kielioppi, webová verze, 2004

Kolektiv autorů: Příruční mluvnice češtiny, Nakladatelství Lidové noviny, Brno 1995

Křiklánová T.: Funkce a překladové ekvivalenty anglického plusquamperfekta, Bakalářská práce FF UK, Praha 2009

Lindroos- Čermáková H.: Suomi–Tšekki–Suomi taskusanakirja, WSOY, Juva 1984

Souček M.: Diplomová práce, FF UK, Praha 2008

Literatura v korpusu

Coelho, P.: Alchymista, Jota, Brno 1995 (překlad Lidmilová)
Alkemisti, WSOY, 2002 (překlad Pernu)

Hotakainen, K.: Iisakin kirkko, WSOY, 2004
Chrám svatého Izáka, Dubbuj. Praha 2007 (překlad Piškoř)

Kauranen, A.: Sonja O. kävi täällä, WSOY 1981
Byla tady Soňa O., Praha 1992 (překlad Hejkalová)

Kundera, M.: Žert, Atlantis, Brno 1991
Pila, WSOY, 2003 (překlad Uusitalo)

Krohn, L.: Datura, WSOY, 2001
Durman, Havran, Praha 2004 (překlad Piškoř)

Páral, V.: Mladý muž bílá velryba, Československý spisovatel, Praha 1985
Nuori mies valkoinen valas, Kirjayhtymä, Helsinki 1985 (překlad Bessonoff)

Paasilinna, A.: Hurmaava joukkoitsemurha, WSOY, Helsinki 1990
Autobus sebevrahů, Hejkal, Havlíčkův Brod 2006 (překlad Piškoř)

Rowling, J.K.: Harry Potter ja viisasten kivi, Tammi, Helsinki 1998 (překlad Kapari)
Harry Potter a kámen mudrců, Albatros, 2000 (překlad Medkovi)

Sahlberg, A.: Yhdyntä, WSOY, 2005

Styk, Havran, Praha 2006 (překlad Piškoř)

Salminen, A.: Paskateoria, WSOY, 2001
Teorie sraček, Havran, Praha 2006 (překlad Piškoř)

Snellman, A.: Ihon aika, WSOY, 1993
Čas dotyků, Ivo Železný, Praha 2001 (překlad Parente - Čapková)